

„Populizmus nie je ani esenciou, ani negáciou demokracie. Populizmus je demokratický, ale antiliberálny. Podporuje nadvládu ľudu a väčšiny, ale odmieta pluralizmus a práva menšín.“
Cas Mudde

Obsah

Víťazi a porazení základného príjmu
str. 2

Účet za služby štátu 2017
str. 3

Poľnohospodárske startupy to budú mať ťažšie
str. 4

Bratislava nie je Wolfsburg, ale ani Krompachy
str. 5

Menej politiky a viac občianskej spoločnosti v 21. storočí
str. 6

Nie je umenie spotrebovať, ale vyrobiť
str. 7

Sú pre nás dôležité štatistiky alebo zarobené peniaze?
str. 7

Ako dopadla daň Robina Hooda vo Francúzsku
str. 8

Kto ostane hladný, keď sa zvýši minimálna mzda?
str. 10

Problém majú čínski oceliari, nie americkí
str. 11

Editorial

Richard Ďurana

Horúcou témou uplynulých dní bol historicky najväčší štrajk v súkromnej firme. Odbory vo Volkswagene žiadali okrem iného pomerne razantné navýšovanie miezd, pričom jeden z často používaných argumentov bolo porovnanie podobnej produktivity práce a rozdielných výplat v Nemecku a na Slovensku. Kritici štrajku sa zase nechali počuť, že už teraz Volkswagen vypláca na slovenské pomery vysoko nadpriemerné mzdy. **Ani jedna strana nemá pravdu, mzdy sa tvoria inak,** píšeme v článku *Bratislava nie je Wolfsburg, ale ani Krompachy* na strane 5.

V dvanásťročnej histórii INESS sa nám len sporadicky stalo, aby sme spoluiniciovali **3 hromadné pripomienky k návrhom zákonov v priebehu jedného týždňa.** Minulý týždeň sa ale vláda „činila“ a nemohli sme nereagovať. Hromadná pripomienka za lacnejší benzín, Hromadná pripomienka proti obmedzovaniu vlastníckych práv k pôde a Hromadná pripomienka za posilnenie práv vlastníkov pri nájme poľnohody. Pod všetky tri sa podpísalo viac ako 500 občanov a predkladateľ musí zástupcov verejnosti pozvať na rozporové konanie. O výsledkoch vás budeme informovať. K téme nadobúdania pôdy si prečítajte článok *Poľnohospodárske startupy to budú mať ťažšie*, ktorý popisuje úskalia súčasného i navrhovaného zákona, sumarizuje stav slovenského poľnohospodárstva a odhaľuje slabiny toľko omieľanej potravinovej sebestačnosti.

Aj tento rok sme zastúpili vládu a občanom Slovenska sme vystavili Účet za služby štátu vo forme pokladničného bločku. Tak ako každý rok si ho čitatelia denníka SME našli vložení vo svojich novinách a téme sa venovalo viacero médií. **Suma, ktorú priemerný Slovák** (vrátane detí a dôchodcov) **zaplatí za služby poskytované štátom tento rok sa vyšplhala na 6157 eur.** Táto suma medziročne vzrástla o 500 eur, čo je najviac za

posledných 7 rokov. Ani to však vláde nestačilo na to, aby pripravila vyrovnaný rozpočet a aj tento rok vzrastie dlh štátu pre každého z nás o 411 eur. Všetky informácie k aktualizovanému bločku nájdete v článku na strane 3. **Androidisti, vyskúšajte si appku Tvoja cena štátu a vytvorte si svoj vlastný bloček na základe vlastných daní.**

Každý rok, tento nevynímajúc, sa nájdú kritici, ktorí spochybňujú účel nášho dlhodobého projektu Cena štátu. Napísali sme (nielen pre nich) článok s názvom **Cenaštátu.sk - barlička pre demokraciu**, ktorý si môžete prečítať na tejto strane.

V poslednom období sa téma obrátila aj na občiansku spoločnosť. Že doba je iná, a jej budovanie si vyžaduje modernejšie politické prístupy. Skutočné rozširovanie občianskej spoločnosti však nepotrebuje ani politikov, ani viac volieb a dlhšie volebné programy, píšeme v texte **Menej politiky a viac občianskej spoločnosti v 21. storočí.**

Na konci apríla sme zorganizovali už tradičnú medzinárodnú konferenciu s názvom **Free Market Road Show.** Prvý krát sme z nej ale spravili rozsiahlejší report, v ktorom si prečítate to najdôležitejšie, čo od jednotlivých rečníkov odznelo. Čítajte na konci tohto čísla.

No a na koniec pozvánka na ďalšie **Ekonomické reči:** v stredu 28. júna budeme v Kafé Scherz od 19 hod. diskutovať na tému **Budú koláče bez práce?** Ako je to s tým základným príjmom vs. základnou dávkou v hmotnej núdzi? Tešíme sa na vás!

Prajem vám všetkým inšpiratívne čítanie so slnkom za slnečnikom,

Richard Ďurana

Cenaštátu.sk - barlička pre demokraciu

Róbert Chovanculiak

Portálu Cenastatu.sk ponúka celý balíček bezplatných služieb, ktoré pomáhajú zmierňovať kognitívne problémy voličov. Z Ceny štátu sa tak stáva dôležitá barlička pre lepšie fungovanie demokracie a verejných financií. Prináša ľuďom informácie o tom, koľko platia na daniach a koľko ich stoja jednotlivé služby. A to všetko v ľahko prístupnej forme.

Ekonomovia prišli v posledných dekádach s množstvom poznatkov o chybách v uvažovaní, ktorých sa dopúšťajú ľudia ako spotrebitelia. Hoci

sa vedci radi považujú za nezávislých, nebráni im to rozdávať odporúčania, ako s týmito problémami naložiť. Tieto sú potom vodou na politický mlyn zasahovania občajným ľuďom do ich života. Pritom až 95 % štúdií, ktoré zásahy odporúčali, sa nepozreli, či náhodou netrpia rovnakými problémami aj verejní činitelia.

V poslednom období sa však začínajú objavovať vedecké práce, ktoré sa pozerajú na to, ako si spotrebitelia vedú v pozícii voličov na „politickom trhu“. Ich hlavný zistením je, že ešte horšie ako v

pozícií spotrebiteľov.

Na jednej strane sa niet čomu čudovať. Ten istý človek môže stráviť hodiny pri výbere hriankovača a následne sa rozhodnúť, koho voliť na základe pár sekundového zamyslenia pri volebnej urne. Dôvodom je, že pri voľbe hriankovača jeho rozhodnutie priamo ovplyvní to, ako budú vyzeráť jeho raňajky na najbližšie mesiace. V prípade rozhodnutia pred volebnou urnou tomu tak nie je. Tam je jeho voľba len malým zrnkom piesku v púšti voličov a nemá žiadny priamy vplyv na to, kto mu bude vládnuť nasledujúce roky.

S čím teda prišli behaviorálni ekonómovia, keď skúmali voličov? Odhalili hneď dve systematické zlyhania. Oboje sa týkajú verejných financií a oboje spôsobujú, že demokracia nefunguje tak, ako by mohla:

Voliči majú v prvom rade problém vôbec zistiť koľko a aké dane platia za služby, ktoré im poskytuje štát. Ide o tzv. „fiškálnu ilúziu“. Nie je to však úplne náhoda. Politici majú totižto často motiváciu prijímať také dane, ktorých záťaž nedokážu voliči dostatočne dobre vyhodnotiť. Napr. osobitný odvod z neživotného poistenia. Politik takýmto spôsobom dokáže vybrať viac a minúť to na populárne verejné výdavky (v snahe o znovuzvolenie) a zároveň si nenahnevať voličov vysokými daňami.

To je aj dôvod, prečo časť daní a odvodov

„platia“ za zamestnanca zamestnávateľa. Prečo sa dane z príjmov a odvody automaticky zrážajú zo mzdy každý mesiac a neplatia sa spolu v deň daňového priznania. Prečo sa zvyšuje zastúpenie nepriamych daní (DPH a spotrebné dane), ktoré sú ťažšie identifikovateľné (hlavne, keď sú dlhšiu dobu v platnosti) atď.

A práve tu môže pomôcť edukačný portál Cenastatu.sk, kde sa každý človek jednoducho dozvie, koľko štát vyberá na jednotlivých daniach a dokonca si môže jednoducho vypočítať, koľko práve on prispieva na chod štátu (najnovšie aj pomocou novej mobilnej aplikácie Tvoja cena štátu). Ide teda o sprístupnenie práve tých informácií širokým masám, ktoré politici tak radi maskujú.

Druhou problematickou oblasťou je predstava voličov o tom, koľko zdrojov ide na jednotlivé služby. Ide o tzv. „omyl nevšímania si nákladov obetovaných príležitostí“. Voliči často reagujú na verejné výdavky len podľa toho, či znejú „spoločensky vhodne“. Kto by sa opovážil argumentovať,

že do zdravotníctva (na chorých ľudí!) už ide dosť zdrojov, alebo že dôchodky (životy starých ľudí!) by sa už nemali zvyšovať. Na jednoduchú otázku: „zrušili by ste dotácie pre poľnohospodárov?“ sa obyčajnému človeku vybaví neobrobené polia, prázdne regály a nezamestnaní poľnohospodári.

Aby sa však volič dokázal racionálne rozhodnúť vo vyššie načrtnutých otázkach, musí poznať aspoň približne aj ich náklady obetovaných príležitostí. Teda to, čo stratíme, ak pridáme na dôchodky, alebo ponecháme v platnosti dotácie. Verejné financie sú totižto uzatvorená nádoba. Keď niekde pridáte, inde musíte ubrať.

Toto sú však všetko informácie, ktoré sa človek ľahko dozvie či už z Vesmíru verejných výdavkov, alebo z každoročne vydávaného Účtu za služby štátu. Volič tak môže získať aspoň približnú predstavu o nákladoch obetovaných príležitostí v prípade rôznych služieb.

Portálu Cenastatu.sk tak ponúka celý balíček bezplatných služieb, ktoré pomáhajú zmierňovať vyššie zmienené kognitívne problémy voličov. Z Ceny štátu sa tak stáva dôležitá barlička pre lepšie fungovanie demokracie a verejných financií. Prináša ľuďom informácie o tom, koľko platia na daniach a koľko ich stoja jednotlivé služby. A to všetko v ľahko prístupnej forme.

Denník N, 20.6.2017

Víťazi a porazení základného príjmu

Martin Vlachynský

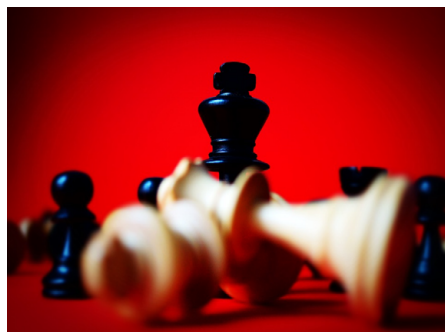
Inteligentné sklady, autonómne autá, chirurgické roboty... Hoci realita zániku ľudských povolání na úkor strojov je z pohľadu zamestnancov oveľa optimistickejšia než predpovede z posledných rokov, príchod nového modelu pracovných trhov nedáva spať mnohým.

Víťazi a porazení základného príjmu

A nie je to len o precíznych robotoch nahrádzajúcich nešikovné ruky ľudí. Existujúce sociálne systémy „štátov blahobytu“ boli po druhej svetovej vojne postavené na klasickom vzťahu zamestnávateľ – zamestnanec. Aj to sa mení. Nejedna pracujúci dnes doobeda jazdí cez UBER, poobede ide vymeniť obliečky do svojho Airbnb a večer pripraví tabuľku pre švédskemu klientu objednanú cez Upwork.

Verejná debata sa tak v čoraz viac štátoch začína točiť okolo zmeny fungovania princípov sociálneho systému. Najčastejšie navrhovaným opatrením je zavedenie nepodmieneného, garantovaného, či základného príjmu. Vo Švajčiarsku o ňom prebehlo neúspešné referendum, vo Fínsku prebieha pokus s 2000 ľuďmi, vrcholní politici sa ním zaoberajú vo Francúzsku, Holandsku, či Kanade.

Nepodmienený príjem môže mať veľa názvov a ešte viac podôb. Diskusii však dosiať až povážlivo chýbalo nejaké konkrétne číslo. Lebo koláče bez práce musia mať v sebe pre každého racionálne zmyslajúceho nejaký háčik.

V OECD skúsili takéto čísla pripraviť v májovej analýze. Základný príjem zadefinovali pomerne neštedro – mali by ho dostávať len ľudia pod dôchodkovým vekom (penzijný systém by teda ostal zachovaný) a ostali by aj niektoré špeciálne príspevky, napríklad pre postihnutých. Základný príjem by bol zdaniteľný tak ako iné príjmy. Čo je kľúčová vec – bol by rozpočtovo neutrálny, teda nevyžadoval by dodatočné zadlžovanie, či rast daní.

Výsledok? Pre fanúšikov základného príjmu veľké sklamanie. V žiadnej zo sledovaných 23 krajín by základný príjem ani zďaleka nedosiahol úroveň hranice chudoby. Zhruba 50 % úroveň by dosiahol v Luxembursku, nad 30 % by to bolo ešte v Španielsku a Írsku. Vo všetkých ostatných sledovaných krajinách by takto definovaný základný príjem nepokryl ani tretinu sumy potrebnej na prekonanie pásma chudoby. V USA by to dokonca bolo len zhruba 10 %. Slovenská republika v analýze prerátaná nebola, Česká republika dosiahla necelých 20 %. Aby sme boli konkrétnejší, napríklad vo Fínsku je hranica chudoby 1074 eur na osobu, no základný príjem by mohol dosiahnuť len 527 eur na dospelého a 316 na dieťa. V Taliansku so 736 eurou hranicou by to bolo len 158 eur na dieťa aj dospelého príjemcu.

Ešte dôležitejším poznatkom ale je, že s výnimkou Talianska a Turecka by vo všetkých štátoch základný príjem bol nižší (väčšinou výrazne nižší) ako súčasná úroveň sociálnych dávok. K takémuto záveru asi nie je ťažké prísť aj jednoduchou logickou úvahou – buď z koláča dám vybraným ľuďom trochu viac, alebo všetkým ľuďom menej.

Základný príjem by mohlo pomôcť trochu

prifúknuť vyššie zdanenie. To má však dva problémy – v štátoch OECD už dnes dosahuje rekordné výšky a je otázne, koľko daní by ešte ekonomiky uniesli. Za druhé – značnú časť daní by zaplatili aj tak zase občania, teda príjemcovia základného

príjmu. Podľa štúdie by základným príjmom najviac získala stredná trieda. Chudobní by schudobneli vďaka tomu, že základný príjem by bol nižší ako existujúce sociálne dávky a bohatí zase kvôli vyšším daniam. Tým sa však vytráca základná logika sociálnej

pomoci, teda pomoc najzraniteľnejším.

Základný príjem má podľa OECD základný problém. Buď by musel byť tak nízky, že by veľa neznamenal – alebo tak vysoký, že by prakticky položil verejné financie.

HN komentáre, 19.6.2017

Porovnanie

Klesajúci deficit

Podľa najnovších štatistík z Eurostatu sa slovenskej vláde minulý podarilo dosiahnuť deficit verejných financií na úrovni 1,7 % HDP. Je to menej, ako sa pôvodne očakávalo. Verejný rozpočet pôvodne počítal s deficitom 1,93 % HDP. Po troch predchádzajúcich rokoch, kedy sa deficit udržiaval tesne pod troma percentami (2,7 %), sa tak podarilo aspoň čiastočne premeniť rastúce príjmy do nižšieho deficitu.

V porovnaní s ostatnými krajinami však slovenský deficit zďaleka nemôžeme označiť

za úspech. V roku 2016 dosiahlo nižší deficit (ako podiel na HDP) 16 krajín EÚ. Z toho bolo dokonca 10 krajín v prebytku. To znamená, že neehospodárili na sekeru, ale dokonca dokázali svoj celkový dlh znižovať.

Ak by sme sa chceli porovnávať napr. s naším susedom, Českou republikou, tak tá dosiahla prebytok vo výške 0,6 % HDP. V prípade, že by sme chceli dosiahnuť rovnaký prebytok aj na Slovensku, musela by vláda v roku 2016 ušetriť a znížiť výdavky o 1,6 mld. eur. To znamená, že by napríklad musela zrušiť financovanie skoro celého základného

a stredného školstva.

Vláda sa však vydala opačným smerom a výdavky skôr zvyšovala. Napr. rástli výdavky na mzdy vo verejnom sektore o 5 %. Ťažko tak hodnotiť spomínané zníženie skutočného deficitu o približne 177 mil. eur, ak nepoznáme jeho dôvody. Teda či išlo o úspory na strane verejného sektora a odstraňovanie jeho plytvania. Alebo sa len napríklad v menšej miere čerpali eurofondy oproti tomu, čo sa pôvodne predpokladalo.

Účet za služby štátu 2017

Príjmy štátu dosiahnu v tomto roku 6157 eur na osobu, vrátane batoliat aj dôchodcov. Táto hodnota tak predstavuje pomyselnú „**cenu štátu**“ na jedného Slováka. Pozostáva zo všetkých daní, odvodov, poplatkov, dividend, či príjmov z fondov EÚ, ktoré by mali v tomto roku skončiť v štátnej pokladnici.

Oproti predchádzajúcemu roku vzrástla táto suma o 500 eur, čo je najvyšší medziročný nárast za posledných 7 rokov. K zdraženiu služieb štátu došlo z nasledujúcich dôvodov:

Kým ešte v roku 2016 plánoval štát na daniach a odvodoch vybrať 23,3 mld. eur, v tomto roku je to už 25,3 mld. eur. Hoci rastúca zamestnanosť generuje nových platcov odvovodov a daní, nie je to hlavná príčina rastu tohto 8 % rastu. **Tou je najmä prudký nárast daní zaplatených firmami, ale aj nečakané zvyšovanie odvovodného zaťaženia.**

Štát zvyšuje výdavky pomerne výrazným tempom, rýchlejšie ako rastú mzdy alebo hospodárstvo. Preto ani výrazný prílev daní a odvovodov nestačí v tomto roku na vymazanie deficitu verejných financií. Aj v roku 2017 bude účet štátu zvyšovať dlh, ktorý vzrastie na 8 151 eur na jedného občana.

Najvýznamnejšie rastú výdavky spolufinancované z fondov Európskej únie, predovšetkým v oblasti životného prostredia. Medziročne podpora tvorby pracovných miest, poľnohospodárov či informatizácie rastú o desiatky percent, menšie nárasty sú v oblasti podpory rodín a starostlivosti, či základného vzdelania. Výdavky na podporu ľudí v núdzi klesajú.

Najvýznamnejšou položkou vo výdavkoch zostávajú starobné dôchodky, takmer každé

plate euro verejných výdavkov je vyplatené vo forme dôchodku. Na ďalších miestach sú zdravotná starostlivosť a vzdelávanie. To, že slovenské vlády ešte nikdy neehospodárili s vyrovnaným rozpočtom, stojí daňových poplatníkov na úrokoch 234 eur ročne, viac ako výdavky na stredné a vysoké školy dohromady.

Cieľom zverejnenia Účtu za služby štátu je priblíženie skutočnej ceny štátom poskytovaných služieb občanovi. Daňové zaťaženie je netransparentné, občania množstvo daní nevidia, respektíve ich považujú za súčasť ceny produktu, či mzdy (napr. DPH, spotrebné dane alebo odvody zamestnávateľa). Na druhej strane je pre mnohých občanov náročné posúdiť čiastkové informácie o zvyšovaní výdavkov v tej alebo onej oblasti. Bloček občanom umožňuje posúdiť veľkosť výdavkov v pomere k ostatným výdavkovým položkám.

Bloček je dostupný na adrese: <http://cenastatu.sk/ucet>

Vďaka špeciálnej online kalkulačke **Koľko platíte vy?** si môže každý vytvoriť svoj vlastný bloček na základe svojich príjmov a výdavkov a zistiť, koľko v skutočnosti zaplatí na všetkých daniach, odvovodoch a ostatných poplatkoch.

Osobný bloček je možné vytvoriť aj prostredníctvom mobilnej aplikácie **Tvoja cena štátu**, ktorá je zadarmo dostupná na platforme **Google Play**.

ROZPOČET ŠTÁTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY ----- ROK 2017 ----- VÁS UCET ZA SLUŽBY ŠTÁTU	
POLOŽKA	CENA NA OBCANA
1 POMOC V HMOTNEJ NUDZI	39
1 STAROBNE DOCHODKY	1042
1 ZDRAVOTNA STAROSTLIVOST	795
1 INVALIDNE DOCHODKY A POMOC ZDRAVOTNE POSTIHNUTYM	213
1 TRH PRACE A PODPORA NEZAMESTNANÝCH	78
1 ČLENSTVO V EÚ	156
1 ÚROKY A SPRÁVA ŠTÁTNEHO DLHU	234
1 PODPORA RODINY A STAROSTLIVOSTI	286
1 CESTNA DOPRAVA	340
1 ŽELEZNICNA DOPRAVA	204
1 PODPORA BYVANIA	38
1 MATERSKE SKOLY	65
1 ZAKLADNE SKOLY	237
1 STREDNE SKOLY	97
1 VYSOKE SKOLY	132
1 PODPORA POĽNOHOSPODAROV	187
1 POLICIA	133
1 DOPRAVNE PODNIKY	32
1 ARMADA	177
1 INFORMATIZACIA SPOLOČNOSTI	39
1 VYBER DANÍ A CIEL	38
1 PODPORA ENERGETIKY A INOVACII	18
1 SUDY, VÁZENSTVO, PROKURATURA	81
1 DIVADLA, MUZEA, GRANTY, RTVS	83
1 NEMOCENSKE POISTENIE	91
1 ČINNOST MESTSKÝCH URADOV	166
1 OCHRANA ŽIVOTNEHO PROSTREDIA	148
1 REZERVY VLADY	91
1 INE	919
SPOLU (EUR)	6157

STAT V ROKU 2017 MINIE O 3 % VIAC
AKO VYBERIE. PRETO DLH KAŽDEHO OBCANA
VZRASTIE O 411 EUR A DOSIAHNE 8151 EUR.

 WWW.CENASTATU.SK
DAKUJEME ZA NAVŠTEVU
INESS

Poľnohospodárske startupy to budú mať ťažšie

Martin Vlachynský

Slovenské poľnohospodárstvo je sektor, ktorý v nezávladnutí transformácie môže súperiť hádam len so zdravotníctvom.

Poľnohospodárske startupy to budú mať ťažšie

V posledných rokoch platí, že keď slovenský politik potrebuje húfnicu na priamy zásah verejnej mienky, vytiahne tému imigrantov. Keď na tejto zbrani potrebuje schlaďiť hlaveň, vytiahne otázku pôdy.

Táto téma pracuje s podobnou emóciou ako téma imigrantov. Na Slovensko prídu zahraniční investori a skúpia ornú pôdu v krajine. Nie je síce jasné prečo (pôda vynáša len zahraničným vlastníkom?), ale je to veľmi populárna obava.

Našťastie máme uvedomelú vládu, ktorá občanov dokáže ochrániť pred hrôzami vonkajšieho sveta. V roku 2014 tak vznikol zákon 140/2014 Z. z. o nadobúdaní vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku.

Ten výrazne obmedzil práva občanov pri nakladaní so svojím majetkom. Poľnohospodársku pôdu totiž musia primárne ponúknuť záujemcom s pečiatkou poľnohospodára.

Že ide o politicky lukratívnu tému, potvrdilo nedávne hlasovanie v parlamente. Za ústavný zákon, ktorý ďalej rozširuje možnosť povoliť vlastníctvo pôdy len vyvoleným osobám, hlasovali všetky strany s výnimkou jedinej. Spomínaný zákon z roku 2014 však napadla Európska komisia, keďže obmedzoval neslovenských občanov EÚ.

Vláda zareagovala a v medzirezortnom pripomienkovom konaní tak teraz leží nielen novela tohto zákona (o nadobúdaní pôdy), ale aj novela zákona 504/2003 o nájme poľnohospodárskych pozemkov.

Ako sa darí našim poľnohospodárom

Slovenské poľnohospodárstvo je sektor, ktorý v nezávladnutí transformácie môže súperiť hádam len so zdravotníctvom. Pokles výroby vo všetkých oblastiach (s výnimkou obilnín a technických plodín) za posledných 28 rokov dosahuje aj desiatky percent.

Samozrejme, porovnávať situáciu so socializmom je scestné. Maličká ekonomika zapojená do globálneho trhu sotva môže ašpirovať na zbohatnutie, ak by mala 15 percent pracovnej sily zamestnanej v poľnohospodárstve.

Problémom však je, že hospodárske výkony ostávajúceho zvyšku poľnohospodárstva sú tristné. Slovenské poľnohospodárstvo podľa posledných dostupných údajov z roku 2014 generovalo druhú najnižšiu hrubú pridanú hodnotu na hektár v EÚ, trikrát nižšiu, než je európsky priemer.

Jej medziročný rast bol výrazne nižší ako u

našich susedov. Celkový sformovaný hrubý kapitál (teda nové kombajny či mašale) za obdobie 2004 - 2015 bol trikrát nižší ako v Česku a štyrikrát nižší ako v rovnako veľkom Dánsku.

Len štyri percentá úverov v slovenskej ekonomike smerovali do poľnohospodárstva. Technologické, produktové a manažérske inovácie si cestu do slovenského poľnohospodárstva hľadajú len ťažko. Zopár výnimiek, ako slovenské hi-tech družstvo GreenCoop, ktoré kraľuje paradajkovému trhu, naznačuje, že situácia nie je beznádejná.

Starí hráči vo výhode

Slovenské poľnohospodárstvo však potrebuje prívál nových ľudí, investícií a nápadov. Tomu však bráni viac faktorov – a jedným z nich sú aj vlastnícke štruktúry.

Zhruba 1500 existujúcich (funkčných je možno pätina) poľnohospodárskych a prvovýrobných družstiev bolo pôvodne rozdelených cez viac ako desať miliónov družstevníckych podielových listov medzi 250 000 podielnikov.

Ešte horšia situácia je s pozemkami. Ich vlastníctvo je mimoriadne rozdrobené – v roku 2012 mala jedna parcela v priemere 11 spoluvlastníkov a jeden vlastník mal práva k 20 parcelám. Vlastníci sú tak v majetkových vzťahoch doslova so stovkami ďalších spoluvlastníkov, čo výrazne zhoršuje možnosť výkonu vlastníctva.

To nahráva do karát existujúcim hráčom, ktorí prostredníctvom dlhodobých nájomných zmlúv za pár eur s dôchodcami môžu spokojne udržiavať status quo – a ak sú trochu šikovnejší, inkasovať priame platby z EÚ.

Noví a malí to majú ťažké

Naopak, príchod nových hráčov je výrazne sťažený. Veľkí záujemcovia, vybavení peniazmi a armádou realitných maklérov a právnikov, si dosiaľ poradiť vedeli. Či už zahraniční (napríklad Dáni, ktorí údajne kontrolujú asi 2,5 percenta poľnohospodárskej pôdy), alebo domáci žraloci.

Malí inovatívni poľnohospodári – nebojme

sa ich nazvať startupisti – to však majú ťažké.

A budú to mať ešte ťažšie. K existujúcim obmedzeniam z roku 2014 pridáva vláda ďalšie. Zákon napríklad navrhuje obmedziť fyzickým osobám možnosť nadobudnúť maximálne tri hektáre pôdy. Toto neplatí pre samostatne hospodáriaceho roľníka (tam sa navrhuje limit 300 hektárov).

Ak teda chcete nadobudnúť viac pôdy, musíte sa hneď stať farmárom. Ruší sa síce automatické predlžovanie nájomných zmlúv, ale nahrádza sa povinnosťou prednostne ponúknuť uzavretie novej nájomnej zmluvy na pozemok pre doterajšieho nájomcu, čo vlastne znamená zachovanie súčasného stavu.

Návrhy majú vraj pomôcť malým farmárom pred „špekulantmi“, ktorí skupujú pozemky. Preto je paradoxný ďalší bod v návrhoch, podľa ktorého bude mať prednostné predkupné právo najväčší agrožralok na Slovensku – Slovenský pozemkový fond.

Kontrolná otázka – ako sa volá riaditeľ SPF? Asi netušíte. Táto štátna organizácia pritom má kontrolu nad štvrtinou poľnohospodárskej pôdy Slovenska. O jej prideľovaní kolujú legendy, ktoré môžu byť pravdivé a nemusia. No bezvetrie to nebude.

Stačí si spomenúť na kauzu Slavkov, či odvolanie šéfa fondu v roku 2008 po tom, ako sa zistilo, že mu fond prenajal niekoľko tisíc hektárov pôdy. Namiesto postupného prevodu pôdy tak štát naopak chce moc nad pôdou vo svojich rukách ďalej koncentrovať.

Oba zákony prichádzajú, ako je už „dobrým zvykom“, podložené mnohými emóciami a žiadnymi faktmi. Existujú dohady, ale neexistujú analýzy o pôde vlastnenej cudzincami, o tom, ako s ňou narábajú, žiadne analýzy nájomných cien ani nič podobné. Jediným donekonečna omieľaným argumentom je potravinová sebestačnosť.

Žiadna krajina však nepotrebuje potravinovú sebestačnosť. Tá sa v malej krajine nedá dosiahnuť, ak neťažíte vlastnú ropu do traktorov, plyn na vykurovanie liahní a nevyrábate všetky osivá či hnojivá. Dôležitá je potravinová bezpečnosť a tá sa dosahuje diverzifikáciou zdrojov a robustnosťou ekonomiky.

Historický boj s pravidelnými hladomormi sa nezačal vysadením záhradky pred vlastným domom, ale vyplávaním prvej lode s obilím na more. Dnes je riziko hladomoru vyššie v poľnohospodárskej Severnej Kórei než v Singapure.

SME Komentáre, 20.6.2017

Cena štátu

Rezervy ako bianko šek

Rozpočet je plán do budúcnosti. Verejný rozpočet má však aj inú funkciu – je to nástroj verejnej kontroly využívania prostriedkov daňových poplatníkov. Politici totižto narábajú s peniazmi, ktoré im nepatria a tak sa môže stať, že ich nepoužijú na zlepšovanie verejného blaha, ale na nejaký iný, menej šlachetný cieľ.

Verejné rozpočty sa však často a pomerne rozsiahlo upravujú. Táto úprava je rozdiel medzi rozpočtovanými zdrojmi a následnou skutočnosťou o rok neskôr. Ako príklad si môžeme zobrať niektoré priamo riadené organizácie ministerstva školstva. Napr. Metodicko-pedagogické centrum pravidelne dvojnásobne prekračuje svoj plánovaný rozpočet. V roku 2015 bol plánovaný rozpočet centra na úrovni 2,7 mil. eur, ale v skutočnosti dosiahol výšku 6,5 mil. eur. Centrum tak minulo o 3,8 mil. eur viac, ako pôvodne plánovalo. Podobné netransparentné rozpočtovanie prevádzkuje

aj Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie alebo Národný ústav celoživotného vzdelávania, kde sú plánované rozpočty niekoľko krát prekračované.

To však nie je jediný problém verejných rozpočtov na Slovensku. Druhou obľúbenou technikou ako sa vyhnúť verejnej kontrole je presunutie značnej časti zdrojov do tzv. „rezervy“ ako položky v rámci Všeobecnej pokladničnej správy. Na jednej strane je normálne, že si vláda tvorí rezervy na možný-odôvodnený negatívny vývoj v budúcnosti. Napr. na zhoršený makroekonomický vývoj, nižší výber daní alebo na problémy v zdravotníctve.

V rozpore s kostolným poriadkom je však situácia, keď sa makroekonomický vývoj zlepší alebo sa neočakávané vyberie na daniach viac ako sa plánovalo a vláda rezervy použije aj tak. To znamená, že ich minie ad hoc v rôznych rezortoch. A to len tak mimo ich pôvodných rozpočtov bez udania dôvodov. V roku 2016 sa takto dostali k miliónom eur

navyše organizácie ako: Národná agentúra pre sieťové a elektronické služby, Ústav pre kontrolu liečiv, Slovenské predsedníctvo v rade EÚ, Združenie DEUS, alebo Slovenský olympijský výbor.

Vrchol netransparentnosti však dosiahol verejný rozpočet v roku 2017, keď z celkových rozpočtovaných rezerv vo výške 510 mil. eur špecifikovala vláda využitie len 387 mil. eur (rezervy na významné investície, na riešenie krízových situácií, atď.). Zvyšných 123 mil. eur nebolo nijak špecifikovaných a predstavujú tak bianko šek pre vládu, ktorá si s nimi môže robiť, čo chce. Keď sme oslovili ministerstvo financií, podarilo sa nám zistiť, že z tých 123 mil. eur bola vytvorená rezerva 105 mil. eur na zvyšovanie platov vo verejnej správe. Zvyšok je však stále neznámy a vláda ho bude môcť použiť na ad hoc financovanie svojich zámerov a predstáv.

www.cenastatu.sk

Výdavky štátu

Politika trhu práce

Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny má ako jednu zo svojich úloh zabezpečiť znižovanie miery nezamestnanosti. Na túto úlohu používa rôzne nástroje v rámci tzv. politiky trhu práce. Medzi tieto nástroje patria napr.: podpora vytvárania pracovných miest v súkromnom sektore a samospráve, príspevok na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti, príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť, príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec a VÚC alebo príspevok na vykonávanie absolventskej praxe.

Efektívnosť týchto politik je otázná. Náklady na jedného čistého zamestnaného človeka sa pohybovali medzi rokmi 2013 a 2014 od 5 400 eur do viac ako 29 tisíc eur.

Jedna politika (aktivačné práce) dokonca zaznamenala zhoršenie pravdepodobnosti, že si človek nájde prácu. Teda táto politika ešte zvyšovala nezamestnanosť namiesto znižovania. Dokopy išlo až 30% zdrojov na 3 najmenej efektívne politiky. Spomínaných 29 tisíc na jedného čistého zamestnaného v rámci príspevku na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti a 12 a 9 tisíc eur v rámci podpory vytvárania pracovných miest v súkromnom sektore a v samospráve.

V rokoch 2013 až 2014 bolo v SR 358 až 386 tisíc nezamestnaných a na celkovú politiku trhu práce išlo okolo 150 mil. eur. Na jedného nezamestnaného tak vtedy vychádzalo v rámci politiky trhu práce približne 400 eur ročne. Situácia sa však medzičasom na trhu

práce zlepšila a v roku 2016 sme mali len 266 tisíc nezamestnaných a celkové náklady na politiku práce boli 195,9 mil. eur. Teda asi 736 eur na jedného nezamestnaného.

Tento rok sa však rozpočtované výdavky na politiku trhu práce vyšplhali až na 282 mil. eur a pritom je očakávaná najnižšia miera nezamestnanosti v histórii SR. V prvom štvrtroku 2017 bol počet nezamestnaných 240 tisíc a môžeme očakávať, že na konci roka sa bude blížiť k hranici 200 tisíc. V takom prípade sa výdavky politiky trhu práce vyšplhajú na 1 400 eur na jedného nezamestnaného. To je o viac ako 3 krát viac ako pred 4 rokmi. Zamestnávanie nezamestnaných sa tak čím ďalej viac stáva drahou verejnou službou.

Bratislava nie je Wolfsburg, ale ani Krompachy

Martin Vlachynský

Zamestnanci v Nemecku nemajú vyššie mzdy preto, že by viac vyrobili, ale preto, lebo konkurencia na tamojšom trhu práce je iná ako na slovenskom.

So štrajkom v bratislavskom Volkswagene sa vo verejnej diskusii začali stretať dva argumenty. Ten prvý zastávajú odborári a iné skupiny naklonené zamestnancom. Vraj produktivita v slovenskej fabrike je prinajhoršom rovnaká ako v nemeckej pobočke. Ale mzdy sú výrazne nižšie, a preto by sa mali rýchlo približovať tým nemeckým. Naopak, odporcovia argumentujú, že bratislavský Volkswagen platí už dnes

mzdy vysoko nad slovenským priemerom v priemysle, a preto akékoľvek požiadavky na zvyšovanie sú neopodstatnené. Oba argumenty úspešne spĺňajú test sedliackeho rozumu. Ktorý je teda pravdivý?

Moderná ekonómia vie odpovedať vcelku presne – z hľadiska tvorby ceny práce nie je pravdivý ani jeden. Oba argumenty totiž uvažujú (i keď možno neúmyselne) s tzv. pracovnou teóriou hodnoty. Tá hovorí o tom, že dve rovnako hlboké jamy vykopané za rovnaký čas majú rovnakú hodnotu v čase a priestore.

V skutočnosti však cena na slobodnom trhu vzniká výhradne dohodou medzi predávajúcim a kupujúcim. A tá je ovplyvnená množstvom subjektívnych vplyvov, ktoré sú ovplyvnené časom, priestorom a zámermi aktérov.

Väčšina ľudí chápe trhové sily v prípade hmotných produktov. Sotva sa dnes niekto spýta, prečo taký istý panelákový trojizbák stojí v Čiernej nad Tisou desaťkrát menej ako v Bratislave. Málokto sa pozastaví nad tým, že rovnaký kopček vanilkovej zmrzliny stojí 1,20 na Hviezdoslavovom námestí, ale iba 30 centov vo Veľkých Ripňanoch. Práca je však mnohými ľuďmi vnímaná ako niečo špeciálne, čo nepodlieha trhovým silám rovnakým spôsobom ako kopčeky zmrzliny. Zamestnanci v Nemecku nemajú vyššie

mzdy preto, že by viac vyrobili, ale preto, lebo konkurencia na tamojšom trhu práce je iná ako na slovenskom. To, že sa zamestnanci bratislavského Volkswagenu namiesto strastiplného vyjednávania jednoducho nezodvihnú a neprejdú tých 800 kilometrov do Wolfsburgu, nasvedčuje, že predsa len práca v Bratislave je niečo iné ako práca vo Wolfsburgu.

Argument o nemeckých mzdách je irelevantný. Zamestnanci však nemusia smútiť, trh sa týka aj zamestnávateľa. Preto

zamestnancov nemusia zaujímať námietky zamestnávateľa o tom, že v Krompachoch by im mohol namiesto 1800-eurového platu dávať 700 eur. Ak majú pocit, že práve ich trhovú cenu stúpla, môžu vyjednávať o vyšších mzdách, aj keby zvyšok krajiny dostával sto eur na mesiac. Ak im zákon pri tomto vyjednávaní nedáva žiadne špeciálne výhody, tak smelo do toho.

Denník N, 20.6.2017

Menej politiky a viac občianskej spoločnosti v 21. storočí

Róbert Chovanculiak

Demokracia s občianskou spoločnosťou funguje lepšie. Občianska spoločnosť sa však buduje pri riešení lokálnych problémov bez spoliehania sa na vzdialenú ruku politika a demokraciu. Môže to znieť ako paradox, ale skutočné rozširovanie takzvanej občianskej spoločnosti nepotrebuje ani politikov, ani viac volieb a dlhšie volebné programy.

Keď bol v 19. storočí francúzsky filozof Tocqueville na cestách po Amerike, žasol nad ich občianskou spoločnosťou v porovnaní s Francúzskom. To, nad čím žasol, však neboli voliči listujúci si volebné programy strán a politikov, ani odborné diskusie na tému federálnych výdavkov. Bola to schopnosť amerického ľudu tvoriť a formovať združenia, kluby a spolky pri riešení akéhokoľvek problému, ktorému čelili. Obdivoval, ako ľudia nečakali na pomoc politika, ale spojili svoje sily a problém vyriešili s využitím svojich lokálnych vedomostí konkrétneho miesta a času.

Socha slobody

Ešte na začiatku 20. storočia bol prakticky každý Američan členom niekoľkých združení, ktoré riešili všetko od zábavy cez boj so závislosťou až po poskytovanie poistenia, charity, dôchodkov alebo miestnej infraštruktúry. Keď na konci 19. storočia prišla z Francúzska do New Yorku Socha slobody, bolo potrebné pre ňu vybudovať podstavec. Vtedajší guvernér Theodore Roosevelt (nemýliť s Franklinom D.

Rooseveltom) to však odmietol financovať z verejných zdrojov. Tak sa na ten podstavec vyskladali obyvatelia USA po pár centoch. Dnes niečo nepredstaviteľné.

Toto bola občianska spoločnosť, za ktorou aj dnes smútiť spoločenský vedci v USA. Jeden z faktorov, ktoré stáli za jej poklesom, bolo jej vytlačenie a nahrádzanie verejnými službami poskytovanými štátom cez demokratické mechanizmy – rétorickým súbojom o uši a srdce voličov. Dnes by sa politici išli rozkrájať, kto skôr zaplatí z verejných zdrojov podstavec pod sochu alebo celú sochu.

Je preto prinajmenšom nepravdepodobné očakávať, že vybudujeme občiansku spoločnosť práve cez tie mechanizmy, ktoré postupne prispeli k jej zmenšeniu. Budovať občiansku spoločnosť zhora nefunguje.

Občianska spoločnosť je však dôležitá z množstva dôvodov. Jedným z hlavných je vytváranie a rozširovanie dôvery vo veľkej otvorenej spoločnosti plnej ľudí, ktorí sa priamo nepoznajú. Dôvera je kľúčová inštitúcia pre život v spoločnosti, kde prevláda mierumilovná kooperácia a produktívna deľba práce. V skratke je to situácia, keď môžete nechať nezamknutý bicykel pri svojom paneláku a ísť si nakúpiť potraviny do večierky, kde majú otvorené aj v nedeľu o desiatej večer. Množstvo ekonomických štúdií poukazuje na to, že dôvera je jeden z kľúčových faktorov ovplyvňujúci rast blahobytu v spoločnosti.

Ako na to

Ako teda znova vybudovať občiansku spoločnosť a zvýšiť dôveru medzi ľuďmi vo veľkej spoločnosti? Jednou z odpovedí môže byť internet a s ním spojené nové „spoločenské technológie“ ako zdieľaná ekonomika a crowdfunding.

Prvá menovaná založila svoj biznis model na zvyšovaní dôvery medzi úplnými cudzincami, ktorí sa vďaka nej neboja prespať u niekoho, koho nikdy nevideli, alebo naopak ho vpustiť k sebe domov. Alebo sa neboja nastúpiť do auta a odviezť sa stovky kilometrov cez celú krajinu a majú dôveru v to, že sa bez problémov dovezú tam, kam chcú. Zdieľaná ekonomika vytvára špeciálne „virtuálne kluby“, ktoré umožňujú rozširovať výhody malých spolkov na veľkú, otvorenú spoločnosť.

Druhá menovaná pomáha spájať sa ľuďom pri riešení ich lokálnych problémov. Ak sa napríklad vaše ministerstvo zdravotníctva roky nezaujíma o kvalitu pobytu rodičov v nemocnici pre deti, či dokonca nerastúcu dobu dožitia, môžete vďaka crowdfundingovej platforme spoločne vyzbierať potrebné peniaze a vyriešiť problém vlastnou, občianskou iniciatívou. Bez nutnosti chodiť na zasadania parlamentu a vlády a tam pripomienkovať rozpočet.

Ľuď je ťažko nadchnúť pre vzdialené a abstraktné myšlienky ako participácia na demokratickom procese či zapájanie sa do „celospoločenskej diskusie“. Oveľa ľahšie sa začnú zapájať do diania okolo nich a dôverovať ľuďom, keď za tým uvidia priame zlepšenie svojej vlastnej situácie. A to práve prináša internet a nové „spoločenské technológie“ ako zdieľaná ekonomika a crowdfunding. Tie tak môžu byť jednou z ciest, ako sa v budúcnosti pokúsí obnoviť, alebo niekde prvýkrát vôbec vytvoriť občiansku spoločnosť.

Pôvodne vyšlo v Denníku N, 16.05.2017

d'akujeme sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Cena štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred dakujeme!

<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analyz>

Plytvanie

Strata-nestrata, nové auto musí byť

Je ťažké si predstaviť top manažéra, ktorý hneď po príchode do súkromnej spoločnosti, dosahujúcej rok, čo rok straty stovky miliónov eur, kúpi pre seba nové luxusné SUV. Takto však postupoval nový šéf Sociálnej poisťovne Ľubomír Vážny (Smer). Pár mesiacov po nástupe do funkcie si nechal obstarat' SUV Volkswagen Tuareg takmer za 53-tisíc eur.

V tomto prípade nedošlo k prečerpaniu limitu ceny, o ktorej sme už dávnejšie písali, že je premrštená a nezodpovedá realnej potrebe šéfa tejto inštitúcie (keďže nevyžaduje špeciálnu bezpečnostnú ochranu). Čerešničkou na torte je tak zvýšený podvozok, akoby pobočky Sociálnej poisťovne, alebo veľkí zamestnávateľia, sídlili na kysuckých lazoch. Skôr to vyzerá na snahu vyčerpať finančný limit do dna, veď pre úradníka nie je rozhodujúca

hodnota, ktorú za peniaze získa, ale súlad s pravidlami.

PV tomto prípade je zaujímavý aj spôsob, ako bolo auto obstarané. Podľa Úradu pre verejné obstarávanie bolo nastavenie zákazky na kúpu auta také, že mohlo odradiť iných dodávateľov a iné značky áut.

A to prostredníctvom podozrivých požiadaviek na kombináciu parametrov motora, prevodovky, zvýšeného podvozku(!) a rýchlej dodacej lehoty 7 dní. Teda inými slovami úrad upodozrieva šéfa Sociálnej poisťovne, že si najskôr vyhládol auto a dodávateľa a až potom podľa toho nastavil podmienky.

V oznámení o rozhodnutí úrad píše, že „Kontrolovaný svojím postupom opakovane porušil princíp rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie a transparentnosti, keď v dôsledku kontrolovaným definovaných

požiadaviek na technickú špecifikáciu predmetu zákazky mohli byť od predloženia ponuky odradení potenciálni uchádzači, pričom toto porušenie mohlo mať vplyv na výsledok verejného obstarávania“. Sociálna poisťovňa sa proti rozhodnutiu odvolala, na finálne rozhodnutie si budeme musieť ešte počkať.

Nákup áut je pre mnohých štátnych a zvlášť samosprávnych manažérov veľmi ťažký oriešok. V nariadení vlády z roku 2014 sa píše, že automobil určený pre tieto funkcie by nemal byť drahší ako 57 600 eur. Odporúčanie, že auta verejných funkcionárov by nemali prekročiť túto hranicu však bez problémov ignorovali napr. primátor Žiliny Choma s Audi A8 L za 71 tis. eur., primátor Bratislavy s Audi A6 za 65 tisíc. eur alebo trnavský župan s podobným autom za 94 tis. eur.

Nie je umenie spotrebovať, ale vyrobiť

Róbert Chovanculiak

Medzi ľuďmi je rozšírená predstava, že to, čo ekonomike chýba, je spotreba. Spotreba má byť to, čo rozhybe zaseknuté kolesá hospodárskeho rastu a prosperity. Ľudia budú viac míňať, podnikatelia viac zarobia a zamestnajú viac ľudí a tí budú znova ešte viac míňať a tak ďalej. To čo nám chýba je spotrebná iskra, ktorá zažne požiar ekonomického rastu.

Spotreba je však to posledné, čo by nás malo trápiť. Spotreba je z pohľadu ekonomického vesmíru entropia. Nepotrebuje študovať podmienky jej fungovania. Deje sa len tak, sama od seba. Spotrebovať nie je zložitá. Aj v stredoveku mali ľudia rovnaké schopnosti spotrebúvať, ako majú dnes. Koniec koncov, štúdiom spotreby sa už dnes zaoberajú státisíce ľudí. Podnikateľov - producentov, ktorí sa snažia zistiť, čo spotrebiteľom chýba.

Problém vhodný študovania a výskumu

je skôr opačná strana - výroba. Ľudia v stredoveku nedokázali vyrobiť toľko ako my dnes. V tom je hlavný rozdiel medzi Európou dnes a Európou pred 1000 rokmi - v schopnosti vyrábať.

Výrobe sa darí v nejakých podmienkach - v skratke ich môžeme nazvať inštitúcie kapitalizmu. Dobre definované súkromné vlastníctvo, ktoré je zárukou toho, že keď niečo vyprodukuje, tak z toho aj uvidíte ovocie. Zdravé peniaze, prostredníctvom ktorých môžete kalkulovať x rokov dopredu a nepokazia sa vám v peňaženke skrz infláciu.

A kvalitné súdy, ktoré zabezpečia prístup k spravodlivosti, keď sa objavia konflikty. To je tajomstvo, čo stálo za prudkým ekonomickým rastom západného sveta v posledných storočiach. Nie spotrebná mánia. Tá môže prísť až potom.

Naopak výrobe sa nedarí v podmienkach, kde vyššie popísané inštitúcie absentujú. V skratke môžeme tieto podmienky nazvať socializmus, feudalizmus, či kronyzmus - spoločnosť zaťažená ťarchou štátnych intervencií a protekcionizmu. Tu nepomôžu ani najodhodlanejší spotrebiteľia. Jednoducho nie je čo spotrebúvať.

Problém výroby a spotreby nie je preto problémom sliepky a vajca. Či bola skôr spotreba alebo výroba sa dá ľahko testovať. Skúste najskôr napiecť a potom hodovať. A potom to skúste naopak. Bez práce nie sú koláče.

iness.sk, 15.6.2017

Sú pre nás dôležité štatistiky alebo zarobené peniaze?

Róbert Chovanculiak

Podiel miezd na HDP - nová modla politikov. Pre zamestnancov je však dôležité, akú majú reálnu mzdu.

Kto ešte nevidel politika alebo odborára zdieľať štatistiku o pomere miezd na slovenskom HDP, nech hodí kameňom. Najlepšie do zamestnávateľa.

Ten údajne nedopraje slovenským zamestnancom kvalitný zárobok a odtrhne si až 62 percent z celého koláča. Naopak, v niektorých iných krajinách sa

zamestnávateľia delia spravodlivejšie. Niekde fifty-fifty, inde dokonca majú navrch zamestnanci.

Takto zarámcovaný príbeh je ako stvorený, aby zahral na emotívnu strunu. My sme tí ukrivdení a nedostávame niečo, čo nám patrí. Agregáty však vedia byť zradné. Pri porovnávaní rôznych krajín sa používa jednotná metodológia, ktorá môže skresliť výsledné čísla.

Napríklad Slovensko si vďaka vysokému

daňovo-odvodovému zaťaženiu práce prešlo vlnou „poživnostevňovania“ práce.

Príjmy živnostníkov sa však v týchto štatistikách nezarátavajú medzi celkové mzdy zamestnancov. Slovenský pomer je tak z metodologických dôvodov skreslený smerom nadol.

To však nie je zďaleka jediný problém agregátov. Tento agregát totižto neberie do úvahy rozdielnu štruktúru jednotlivých ekonomík. Najlepšie sa to dá pochopiť na

jednoduchom myšlienkovom experimente.

Chceme peniaze alebo percentá?

Predstavte si malú, podkapitalizovanú krajinu niekde vo východnej Afrike, v ktorej ľudia poberajú nízke mzdy. V momente, keď do tejto chudobnej krajiny príde zahraničný investor so svojím kapitálom (fabriky, stroje a know-how), prinesie so sebou dva efekty: na jednej strane niektorým zamestnancom v tejto krajine vzrastú mzdy a na druhej strane v agregátnom pohľade poklesne podiel miezd na HDP v krajine. Ten prvý efekt je spôsobený tým, že investor musí aspoň trochu preplatiť zamestnancov, aby išli k nemu pracovať. A druhý efekt je spôsobený zasa tým, že celkový produkt vyprodukovaný v krajine (HDP) vzrastie viac, ako vzrastú mzdy. Otázkou je: sú na tom obyvatelia tejto krajiny lepšie pred alebo po vstupe investora?

Ak práve nie ste politik v kampani alebo odborár s megafónom, tak je to ľahká otázka. Ľudia v obchode totiž zvyčajne neplatia za potraviny pomerom ich mzdy k odpisom a zisku zamestnávateľa, ale bankovkami v nominálnom vyjadrení.

Zhodnoťte sami, či sa tento myšlienkový experiment o africkej krajine podobá

skôr na nedávnu minulosť Slovenska, alebo Švajčiarska. A ak ste v tom spoznali Slovensko a naše automobilky, posúďte sami, či je to zlý vývoj. Teda, či by ste radšej brali vyšší pomer miezd na HDP napr. z roku 2000, keď dosahoval viac ako 41 percent a priemerná mzda bola 635 eur (v dnešných eurách). Alebo dnešný pomer na úrovni 38 percent a priemernú mzdu 945 eur (teda skoro 50 percent nárast reálnej mzdy).

Tragédia pre populistov, radosť pre ľudí

Ak však niekomu tento myšlienkový experiment nestačí, môžeme sa pozrieť priamo na slovenské údaje. Medzi rokmi 2014 a 2015 tu vzrástla pridaná hodnota priemyslu o približne 1,3 miliardy eur. V rovnakom čase vzrástol počet zamestnancov v priemysle o 7 700. Produktivita týchto

nových zamestnancov tak medziročne dosiahla takmer 170-tisíc eur na jedného zamestnanca (za predpokladu, že produktivita pôvodných zamestnancov ostala rovnaká).

Pričom na výplatnej páske uvidel priemerný zamestnanec za rok len niečo viac ako 17-tisíc eur (v skutočnosti uvidel v peňaženke len asi polovicu, keďže musí platiť dane a odvody). Teda aj napriek tomu, že 7700 ľudí si našlo novú prácu a dostáva nadpriemerné mzdy, poklesli sme v ukazovateli pomeru miezd na HDP ešte nižšie.

Tragédia pre populistov, radosť pre pracujúcich ľudí. Agregáty vedia byť zradné a predovšetkým vtedy, keď sa dostanú do rúk politikov, ktorí ich servírujú ekonomickým laikom. A pritom je dnes situácia pozitívna. Nezamestnanosť klesá a rastúci dopyt po práci núti zamestnávateľov zvyšovať mzdy.

Napriek tomu existuje jedna oblasť, kde máme rezervy. Jej príčinou však nie sú zamestnávateľia ale štát. Ten berie slovenským zamestnancov z ich produktu väčší podiel ako napr. vo Švédsku. A to je už čo povedať.

SME Komentáre, 6.6.2017

Ako dopadla daň Robina Hooda vo Francúzsku

Martin Vlachynský

Zvolenie Emanuela Macrona upokojilo Európu nielen pred strachom z Frexitu. Jeho reformná ekonomická agenda je obsiahla a dáva štipku nádeje, že Francúzsko prestane prešľapovať na mieste. Od krízy si jeho hlavný rival, Nemecko, vybudoval už slušný náskok.

Kým na začiatku krízy bola produkcia na Nemca oproti Francúzovi vyššia o zhruba 10%, dnes je to 20%. Nezamestnanosť je vo Francúzsku dvojnásobná a krajina oproti prebytkovému Nemecku seká deficity vytrvalo nad povolený 3% limit. Skúsenosť nás naučila, že vo Francúzsku ide ohlasovanie reforiem výborne, ich realizácia už menej. Preto podobne ako v hokeji, ani tu netreba mať prehnané očakávania.

Naopak, môžeme očakávať, že Macron potvrdí svoj ťah na bránu v snahe budovať spoločné európske nástroje a inštitúcie, ako sú spoločné dlhopisy, či európske ministerstvo financií. V jeho zozname však chýba spoločná „Daň Robina Hooda“, alebo formálnejšie daň z finančných transakcií (FTT), alebo ešte inak, Tobinova daň. Pritom Francúzsko bolo jedným z lídrov v tejto iniciatíve, ktorá vznikla v roku 2012 a ku ktorej sa pridalo 11 členských štátov (vrátane Slovenska). V krajine sa zaviedla odľahčená forma FTT, a síce 0,2% daň na transakcie akcií veľkých podnikov (kapitalizácia nad 1 miliardu eur), na krátky predaj Credit Default Swap-ov a na niektoré

formy vysokofrekvenčného obchodovania.

Zástancovia tejto dane tvrdia, že zníži volatilitu a teda riziko na trhoch, pretože odstráni „špekulantský šum“ najmä sťažením vysokofrekvenčného obchodovania. Zároveň bude znamenať nové peniažky pre štátne pokladnice, lebo tie nikdy nemôžu byť dostatočne plné. Odporcovia argumentujú, že zavedenie tejto dane naopak volatilitu zvýši, pretože neodstráni žiaden šum, ale spomalí čistenie trhov. Zmenšenie aktivít na trhu zároveň povedie k výrazne nižším príjmom z tejto dane, než by optimisti dúfali. Nehovoriac o tom, že hlavným problémom štátnych pokladníc je odtok, nie prítok zdrojov.

Rôznych kvázi-foriem FTT už funguje po svete viacero, napríklad britská „stamp duty.“ Tieto dane však pokrývajú len malý okruh aktív a činností. Jeden veľký experiment s FTT na prelome 80. a 90. rokov a sa udial

vo Švédsku a dopadlo katastrofálne. Pred pár dňami vydala ECB rozsiahle zhodnotenie dopadov tejto dane vo Francúzsku.

A nebola to žiadna sláva. Ročný fiškálny príjem bol tretinový, oproti očakávaniam, dosiahol necelú pol miliardu eur. Pri takmer biliónovom francúzskom rozpočte to predstavuje zhruba 0,05% celkových príjmov. Likvidita dotknutých aktív poklesla o 20% a volatilita narástla. Dopad na kvalitu trhu bol záporný, uzavreli analýzu autori.

Hoci myšlienka spoločnej európskej transakčnej dane rozhodne nie je mŕtva, tieto výsledky jej na popularite nepridajú. Po odskočení Estónska v roku 2016 ju podporuje už len 10 štátov, pričom minimum je 9. Oficiálne ju podporuje aj Nemecko, no minister financií Schauble je ohľadom budúcnosti tejto dane skeptický. Prezident Francúzska, donedávna hlavného proponenta tejto dane, si to ani nedal do programu. Objavujú sa však hlasy (napríklad rakúskeho ministra financií), že táto daň môže byť spôsob, ako prifúknuť európsky rozpočet po odchode Británie. Tak uvidíme, či zvíťazia čísla, alebo politická zotrvačnosť.

Hospodárske noviny, 22.5.2017

Efektivita vládných služieb

Radovan Ďurana

Verejná správa nefinancuje len služby, s ktorými občan priamo vstupuje do styku, ako je vzdelávanie, cesty, či zdravotníctvo. Samotná existencia štátu predpokladá financovanie nevyhnutnej byrokracie, ktorá chod štátu zabezpečuje. Kategória všeobecné verejné služby označuje práve túto skupinu výdavkov. Nájdete v nej nielen platy poslancov, ich asistentov, ale aj výdavky na voľby, kontrolné orgány, či ich prevádzku.

Po mnohých rokoch sa aj na Slovensku začalo hovoriť o efektívnosti verejných služieb, prípadne o ich hodnote. Analytické reporty zdravotníctva, či diaľnic už sú na svete. Dosiaľ ale neboli analyzované tieto podporné funkcie štátu, ktoré odčerpávajú nemalé prostriedky.

Meranie efektivity byrokratického systému je veľmi komplikované, lebo výsledkom jeho činnosti nie sú hmatateľné alebo ľahko merateľné výsledky. Cena kilometra diaľnic či dodatočných rokov života sa priamo s prácou poslancov spájajú veľmi ťažko. Čo sa však dá urobiť, je porovnať, aké sú náklady na byrokráciu štátu v rôznych krajinách.

Tento text porovnáva a hodnotí výdavky na všeobecné verejné služby v Litve, Poľsku, Bulharsku a Slovensku. V rámci metodológie COFOG boli do porovnania zahrnuté nasledujúce kategórie:

01.01. Výkonné a zákonodarné orgány, finančné a rozpočtové záležitosti, zahraničné vzťahy

01.03. Všeobecné služby

01.05. Výskum a vývoj v oblasti všeobecných verejných služieb;

01.06. Všeobecné verejné služby inde neklasifikované

Do porovnania neboli zahrnuté nasledujúce kategórie, ktoré nemajú priamu spojitosť s efektívnosťou všeobecných verejných služieb (majú skôr transferový charakter):

01.02. Zahraničná ekonomická pomoc

01.04. Základný výskum

01.07. Transakcie s verejným dlhom

01.08. Transfery všeobecného charakteru medzi rôznymi úrovňami štátu

Takto upravené výdavky na Všeobecné verejné služby budeme v nasledujúcom texte označovať „očistené“.

Kto dáva viac?

Celkové výsledky ukazujú, že vybrané krajiny s výnimkou Slovenska mňajú relatívne menej (v pomere k HDP, resp. k v pomere k príjmom štátu), ako priemer EÚ 28. Ale napríklad na exekutívne a legislatívne orgány, finančné záležitosti či zahraničné veci minuli v roku 2015 viac.

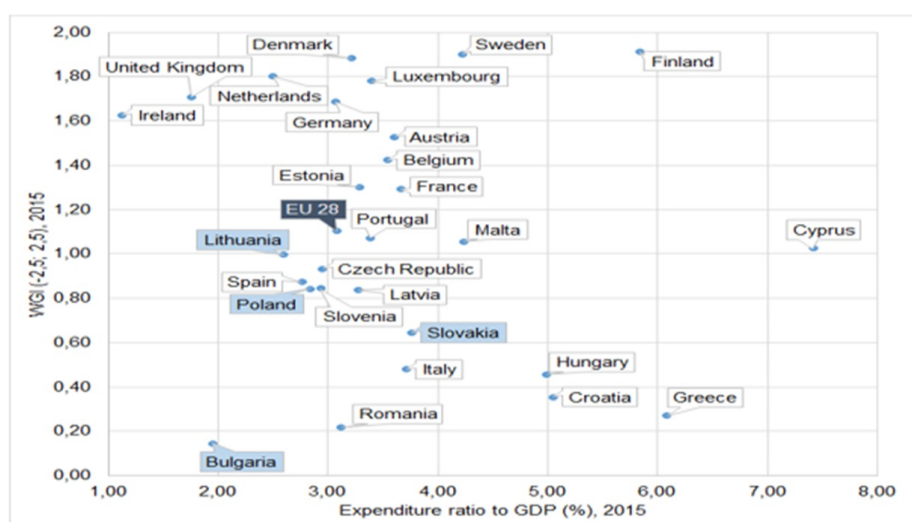
V roku 2014 aj Slovensko utratilo na tieto služby menej zdrojov ako priemer EÚ 28, viď tabuľka nižšie. Veľký skok v roku 2015 bol spôsobený najmä naháňackou pri čerpaní eurofondov, ktoré skokovo zvýšili výdavky celej verejnej správy.

Na druhú stranu, okrem Bulharska zvyšné tri krajiny utratili na financovanie všeobecných verejných služieb väčšiu časť svojich príjmov, viac ako 7%, ako utratili priemerne krajiny EÚ 28.

Tabuľka 1: Celkové verejné výdavky na všeobecné verejné služby (očistené) Zdroj: Eurostat

	Výdavky ako podiel na HDP (%) 2014	Výdavky ako podiel na príjmoch (%) 2014	Výdavky na občana (Eur) 2014	Výdavky ako podiel na HDP (%) 2015	Výdavky ako podiel na príjmoch (%) 2015	Výdavky na občana (Eur) 2015
EU28	3,2	7,09	885	3,08	6,86	891
Bulharsko	1,67	4,55	98	1,95	5	123
Litva	2,84	8,33	353	2,6	7,45	332
Poľsko	2,75	7,1	297	2,84	7,28	321
Slovensko	2,92	7,42	409	3,76	8,27	545

Obrázok 1: Postavenie krajín podľa hodnoty WGI a podielu výdavkov na verejné služby na HDP Zdroj: WGI, Eurostat

Čo za to?

Protistrana všeobecných verejných služieb sa hľadá ťažko. Nekonkrétny produkt je možné hodnotiť len nepriamo, napríklad vo forme spokojnosti s kvalitou verejných služieb. Na tento účel boli preto zvolené indikátory Svetovej banky, Worldwide Governance Indicators (WGI), ktoré pomerne sofistikovaným spôsobom prekládajú výsledky rôznych prieskumov a hodnotení do výsledného indikátora. WGI sleduje 6 indikátorov - Voice and Accountability (Hlas a zodpovednosť), Political Stability and

Absence of Violence (Politická stabilita a absencia násillia), Government effectiveness (Vládna efektívnosť), Regulatory Quality (Kvalita regulácie), Rule of Law (Vláda práva) a Control of Corruption. (Kontrola korupcie).

V ďalšej analýze bol indikátor Politickej stability a absencie násillia vynechaný, nakoľko reflektuje do značnej miery terorizmus, či trestnú činnosť, ktorá nie je vždy výsledkom činnosti vlády. Jednotlivé indikátory nadobúdajú hodnotu - 2,5 až 2,5. Pre potreby analýzy boli výsledné hodnoty WGI spriemerované.

V roku 2015 dosiahli tieto hodnoty 0,14 pre Bulharsko, 1 pre Litvu, 0,84 pre Poľsko a 0,64 pre Slovensko.

Tieto hodnoty boli porovnávané s podielom tejto skupiny výdavkov na HDP. Výsledok, v porovnaní aj s ostatnými krajinami EÚ ilustruje obrázok 1.

Správne interpretovať tento graf je pomerne náročné, čo možno ilustrovať na obrovských rozdieloch medzi škandinávskou „trojkou“. Tri krajiny dosahujú najvyššie WGI indikátory, ale v nákladoch na Všeobecné verejné

služby sú takmer 100% rozdiely. Nedá sa teda povedať, že efektívne Všeobecné verejné služby je nutné rozsiahlo financovať. Každopádne, ak uvedené hodnoty (WGI koeficient a podiel výdavkov na HDP) dáme do pomeru, výsledkom sú nasledujúce hodnoty efektivity Všeobecných verejných služieb:

Bulharsko 0.08. Poľsko 0.32, Slovensko 0.19, a Litva 0.47, ktorá tak dosiahla najvyššiu hodnotu tohto ukazovateľa.

Vďaka čerpaniu eurofondov, ale aj primárne vyšším výdavkom na Všeobecné verejné služby, je na Slovensku dosahovanie efektívnych služieb drahšie aj ako priemer EÚ. Nižšiu hodnotu za viac peňazí tak dostáva len Maďarsko a Chorvátsko spomedzi porovnateľných krajín.

Kapitálové výdavky

Tabuľka 2: Kapitálové výdavky v rámci Všeobecných verejných služieb (neočistené) ako % HDP Zdroj: Eurostat

Krajina/Rok	2013	2014	2015
EU 28	0,4	0,4	0,4
Bulharsko	0,1	0,2	0,3
Litva	0,3	0,3	0,2
Poľsko	0,3	0,4	0,4
Slovensko	0,8	1,0	1,7

Na druhej strane, mzdové výdavky na výkon zákonodarných činností boli porovnateľné s priemerom EÚ, ako aj ostatnými sledovanými krajinami. Mzdy poslancov parlamentu, poslancov zastupiteľstiev obcí a sprievodného personálu dosiahli 1,3% HDP

Jednou z hlavných príčin vyčnievania Slovenska sú kapitálové výdavky a dočerpávanie Eurofondov. Napríklad Kancelária Národnej rady SR minula v roku 2015 o 43% viac, ako znel pôvodný rozpočet. V kapitálových výdavkoch pribudlo 14 mil. Eur. Slovensko malo výdavky vyššie už pred rokom 2015, v roku 2015 náskok len vzrástol. Kapitálové výdavky v kategórii Výkonné a zákonodarné orgány, finančné a rozpočtové záležitosti, zahraničné vzťahy boli v roku 2015 len o tretinu nižšie, ako v neporovnateľne veľkom Poľsku.

Tabuľka 3: Podiel mzdových výdavkov v rámci kategórie Výkonné a zákonodarné orgány, finančné a rozpočtové záležitosti v % HDP Zdroj: Eurostat

Krajina/Rok	2013	2014	2015
EU 28	1,4	1,3	1,3
Bulharsko	1,0	1,0	1,0
Litva	0,8	0,8	0,8
Poľsko	1,2	1,2	1,2
Slovensko	1,2	1,2	1,3

Vysoký podiel výdavkov, ale nízke hodnotenie WGI poukazujú na skutočnosť, že legislatívna tvorba v sledovaných krajinách má priestor na zlepšovanie v zmysle kvality výstupov za alokované zdroje.

Záver

Analýza ukázala, že sledované krajiny utratili v roku 2015 nadpriemerné sumy na exekutívne orgány, finančné veci a vonkajšie vzťahy. Osobitne Fiškálne vzťahy a legislatívne orgány boli nad priemerom, čo je zrejme najmä z porovnania príjmov štátu a výdavkov v tejto skupine.

Medzi objemom výdavkov na všeobecne verejné služby a kvalitou výstupov meranou ukazovateľmi WGI, nie je prepojenie. Viac výdavkov neznamená vyššie hodnotenie kvality. Avšak ukazovatele podielov jednotlivých výdavkov na príjmoch štátu, poukazujú na skutočnosť, že v porovnaní s EU 28 existuje priestor na zvyšovanie efektivity výdavkov.

Metodológiu analýzy pripravil litovský inštitút LFMI, komentár k slovenským štatistikám spracoval Radovan Ďurana z INESS. Vznik analýzy podporila Nadácia Friedricha Naumanna.

iness.sk. 30.5.2017

Kto ostane hladný, keď sa zvýši minimálna mzda?

Róbert Chovanculiak

Minimálna mzda sa stala témou aj v USA. Od roku 2009 tam federálna vláda stanovuje minimálnu mzdu na úrovni 7,25 dolára za hodinu (asi 6,60 eura). Dnes sa hovorí o možnom zvýšení na 10,10 dolára, teda o 37 percent. Zdá sa vám, že máme čo závidieť? Nedajte sa zmiasť, na Slovensku medzičasom narástla minimálna mzda o rovnakých 37 % (dnes je 435 eur mesačne, teda 2,50 eura na hodinu). Len s tým rozdielom, že u nás bola zvolená salámová metóda. Negatívne dôsledky neodstráni, len ich lepšie skryje. Aké sú možné negatívne vplyvy vyššej minimálnej mzdy?

Posúdme to cez reštaurácie

Štúdia snažiaca sa zodpovedať túto otázku prichádza z Harvardu a využíva dáta z internetovej aplikácie Yelp na hodnotenie kvality reštaurácií. V tomto odvetví pracuje najviac ľudí s minimálnou mzdou. Štúdia sa pozrela na to, ako zvyšovanie minimálnej mzdy vplyva na krach a zatváranie reštaurácií vzhľadom na ich hodnotenie v aplikácii Yelp. V San Franciscu skrachuje približne päť percent reštaurácií ročne. Ak reštaurácia dosahuje priemerné hodnotenie 3,5 hviezdíčky (z piatich), tak zvýšenie minimálnej mzdy o desatinu povedie k 14-percentnému nárastu pravdepodobnosti, že skrachuje.

Horší utrpia viac

Zaujímavejším zistením bolo, že ak má reštaurácia o hviezdičku viac, klesne pravdepodobnosť krachu reštaurácie z dôvodu zvyšovania minimálnej mzdy na nulu. A naopak, ak má reštaurácia

horšie hodnotenie, tak sa negatívny vplyv minimálnej mzdy znásobuje. Číže minimálna mzda nepôsobí na celý sektor rovnako. Selektívne väčšmi poškodzuje horšie hodnotené reštaurácie. Asi nie je ťažké odhadnúť, kto v nich pracuje a kto sú s väčšou pravdepodobnosťou ich zákazníci. Áno, budú to tí, ktorým mala minimálna mzda údajne pomôcť. Chudobnejší, nízko príjmoví, možno diskriminovaní a často mladí ľudia, ktorí ešte nestačili nabráť

dostatok vedomostí a skúseností, aby mohli pracovať napr. pre luxusné reštaurácie.

Za čo vďačíme technológiám

Okrem efektu minimálnej mzdy na pravdepodobnosť krachu odhalili výskumníci aj vplyv na mieru otvárania nových reštaurácií. Poklesla o 4 až 6 percent, ak sa zvýšila hodinová minimálna mzda o dolár. Rovnako odhalili aj vplyv na rýchlosť, s akou reštaurácie krachujú. Tam, kde sa zvyšovala minimálna mzda, tam krachovali (predovšetkým horšie) reštaurácie rýchlejšie, ako tam, kde sa nezvyšovala. Podľa štúdie tak minimálna mzda pripravuje o podnikanie a prácu predovšetkým menej produktívnych podnikateľov a zamestnancov (to predpokladá aj teória), brzdí vytváranie nových pracovných miest a zrýchľuje zánik reštaurácií. Nič príjemné pre uši obhajcov zvyšovania minimálnej mzdy, ktorí radi zatvárajú oči pred jej negatívnymi dôsledkami. Tieto výsledky máme predovšetkým vďaka novým internetovým technológiám a dátam, ktoré umožňujú zbierať a vyhodnocovať. Keby sa výskumníci spoliehali na klasické metódy, tak by nedokázali odhaliť na prvý pohľad ťažko viditeľné efekty, o ktorých sa píše v tomto článku.

Sme, 12.5.2017

Prešovčania platia dane, ťažké je zaplatiť obchvat za ne

Martin Vlachynský

Každých potenciálne ušetrených 836-tisíc eur na výstavbe obchvatu predstavuje jeden deň, keď by Prešovčania nemuseli platiť vôbec žiadne dane.

Je malou ekonomickou tragédiou, že mnohé zásadné verejné investičné projekty na Slovensku sú dotlačené do pozície, kde už niet politickej cesty späť a na cenu sa nehládí. Prešovský obchvat je učebnicovou ukážkou.

Nebudem rozoberať detaily projektu, už dávnejšie to veľmi poctivo spravil pán Kovalčík z INEKO. Skúsme však trochu poľudštiť reč o stovkách miliónov eur, ktoré v tomto projekte lietajú vzduchom.

Zúfalí Prešovčania používajú heslo „Prešovčania platia dane, postavte nám obchvat za ne.“ A tu je práve problém – infraštruktúrne projekty sú na Slovensku také drahé, že za dane je ich veľmi ťažké postaviť.

Pozrime sa na to optikou Prešova – nie mesta, ale celého okresu, keďže premávka sa týka aj okolitých obcí. Nehovoriac o tom, že za okres sú lepšie dostupné dáta.

V okrese so 172 536 obyvateľmi v roku 2015 bolo podľa Štatistického úradu 40 600 zamestnancov. Zarátajme dobré časy a odhadnime súčasný stav na 43 000. Pri priemernej hrubej mzde 915 eur v okrese nám to dáva teoretický ročný výnos dane z príjmov fyzických osôb 46 600 000 eur. V

skutočnosti to bude ešte menej, lebo väčšia časť zamestnancov zarába menej ako priemer (a daň stúpa nerovnomerne), ale ostaneme pri tomto čísle.

Ktorú významnú prešovskú firmu poznáte? Ak nie ste z Prešova, asi teraz váhate. Skutočne, investori sa do tohto okresu

nehrnuli. Z hľadiska daňových povinností za rok 2015 (podľa indexpodnikatela.sk) boli najväčšími firmami okresu nábytkársky Merkury Market (daň 5,3 milióna eur), Pivovary Topvar (daň 3,4 milióna) a Lear (necelý milión). Celkovo malo zhruba 1500 firiem prešovského okresu v roku 2015 daňovú povinnosť 17,7 milióna eur.

Ostávajú nám DPH a spotrebné dane. Patrilo by sa zohľadniť mierne nižšiu kúpyschopnosť okresu voči slovenskému priemeru, na to však nemáme dáta. Preto jednoducho prerátame výnosy týchto daní z roku 2016 podľa počtu obyvateľov. Dostaneme tak sumu 241 miliónov eur. Opäť optimistickú,

keďže nezohľadňuje nielen spomínanú nižšiu kúpyschopnosť obyvateľstva, ale aj menšiu spotrebu firiem.

Vo výsledku tak Prešovčania platia dane v sume 305 miliónov eur ročne. Pôvodné plány vraveli, že obe vetvy obchvatu majú stať spolu 891 miliónov eur. Ľahkou matematikou tak pridáme k tomu, že pri súčasnej cene sa takýto obchvat z prešovských daní zaplatí za 1065 dní, teda zhruba za tri roky. Tri roky, počas ktorých by tieto dane neprinášali nič iné – políciu, súdy, školy, nič, len obchvat.

Málo, alebo veľa? To je subjektívne. Vydeľme tých skoro 900 miliónov nákladov a viac ako 1000 dní platenia daní. Každých potenciálne ušetrených 836-tisíc eur na výstavbe obchvatu predstavuje jeden deň, keď by Prešovčania nemuseli platiť vôbec žiadne dane. Teda fiktívny deň daňových prázdnin pre obyvateľov okresu.

Nakoniec s veľkou pravdepodobnosťou príde k osekaniu severného obchvatu na polovičný profil a ušetreniu 160 – 200 miliónov eur. Najlacnejší variant obchvatu podľa vládnych analytikov však mohol ušetriť oproti tomu pôvodnému až 270 miliónov eur (alebo 6260 eur na štvorčlennú prešovskú rodinu).

To je 323 dní bez daní, teda takmer rok daňových prázdnin pre Prešovčanov. Jeden rok je už dosť dlhá doba, aby sme ju politikom bez kriku darovali len tak, nemyslíte?

Denník N, 25.4.2017

Problém majú čínski oceliari, nie americkí

Martin Vlachynský

Predstavte si, že by vám od zajtra začal sused nosiť každý deň navarenú chuťnú večeru. Len tak, zadarmo, ani na poďakovanie by nečakal. Zrazu by ste mohli večer miesto varenia čítať knihu, alebo sa hrať s deťmi a ešte by ste aj na potravinách ušetrili. Predstava ako z rozprávky. Ale len do chvíle, keď jej politici dajú svoj názov. Dumping!

Politici schopní spracovávať fakty väčšinou uznávajú jeden zo stavebných kameňov ekonomického poznania, a síce, že slobodný obchod zvyšuje bohatstvo národov. Ako však potešiť domáce lobistické skupiny a zahrať na protekcionistickú strunu voličov? V repertoári ostáva obvinenie z dumpingu – teda obvinenie zahraničného výrobcu z „neférového podliezania“ cien, ktoré má ničieť domácich výrobcov.

Nedávno to boli čínski výrobcovia solárnych panelov verzus EÚ, teraz sú to čínski oceliari verzus americký prezident Trump. Ten na lacných Číňanoch postavil nemalú časť svojej kampane. Je tu však problém. Dumpovanie je to totiž mimoriadne riskantná a hlavne

drahá stratégia. Občas sa vypláti – napríklad Ford sa dumpovaním ceny Modelu T vyvíhol na čelné miesto producenta automobilov (a ako vedľajší produkt motorizoval USA), no konkurenciu nezničil ani zďaleka.

Zopár faktov o oceliarskom trhu v USA. Aj keď by sa podľa novinových tituliek zdalo, že Čína nestačí nakladať na lode plechy vyrobené pre USA, opak je pravdou. Do USA smeruje menej ako 1% čínskeho exportu ocele. Amerika je pre nich až 25. najvýznamnejší partner, väčšina exportu smeruje do Kórei, Vietnamu a ďalších ázijských štátov. Ocelová bezvýznamnosť

je vzájomná. Dovozy čínskej ocele pokrýva rovnako len jediné percento spotreby v USA a je to až 10. importér v poradí. Celkovo USA dováža zhruba tretinu spotreby ocele, hlavne z Kanady. V roku 2016 nastal oproti roku 2015 pokles dovozu ocele do USA o 20%, zo samotnej Číny dokonca o 70%.

Čínska oceľ je typický slamený panák pre amerických politikov. Zamestnanosť v oceliarske výrazne poklesla – ale zásluhou vyššej efektívnosti. Koncom 60. rokov zamestnávalo americké oceliarske okolo 780 000 ľudí a vyrábalo 115 miliónov ton ocele. Dnes zamestnáva oceliarske menej ako 100 000 ľudí – ale stále vyrába zhruba 80 miliónov ton ocele! Navýšenie výroby na pôvodné čísla by prinieslo maximálne pár desiatok tisíc pracovných miest.

Oveľa väčší problém má Čína. Veľké priemyselné sektory sú stále vedené centrálnym plánom. A čo spraví plánovač, keď vidí, že liatie betónu zvyšuje HDP? Náleje ho ešte viac – napríklad do oceliarní. Ich kapacita v krajine sa behom dekady

zdvojnásobila. Čína je najväčším trhom pre svoju vlastnú oceľ a ako začal ochabovať infraštruktúrny boom, ukázali sa plánovačmi prestrelené kapacity oceliarní. Dnes má Čína nenaplnenú asi tretinu z kapacity jednej miliardy ton ocele (čo ju s prehľadom stavia na miesto najväčšieho producenta vo svete). Aby toho nebolo málo, drvivá väčšina

čínskych oceliarní funguje na koksovateľnom uhlí, ktorého cena od minulého leta vyletela riadne vysoko. Naopak 63% americkej produkcie vzniká tavením elektrickým oblúkom. O cenách elektriny v USA asi netreba písať.

V nasledujúcich piatich rokoch Čína plánuje znížiť kapacitu zhruba o 200 miliónov

ton a zrušiť 400 000 pracovných miest v oceliarnstve. Prirodzene, čínski oceliari v krčoch (možno) stláčajú ceny. Skvelá príležitosť pre letecký, automobilový, stavebný, či lodný priemysel (nielen) v USA vďaka čínskemu dumpingu zvýšiť svoju konkurencieschopnosť.

Hospodárske noviny, 2.5.2017

Koncesionárske poplatky bolia a tak je to dobre

Róbert Chovanculiak

Koncesionárske poplatky sú opäť horúcou témou. Vyjadrujú sa k nej vládni politici, ktorí by radi prevzali fungovanie RTVS pod štátne krídla a financovali ich priamo z daní. Ale aj opoziční politici, ktorí požadujú naviazanie financovania RTVS na určité percento z HDP.

A tak zabrániť vplyvu politiky v televízii a rozhlas. Vynechajme teraz otázku, ako zabezpečiť „nezavislosť“ týchto médií, a zamerajme sa len na formu financovania.

Vytváranie ilúzií

Oba prístupy majú spoločného menovateľa. Ide o nikdy nekončiacu snahu politikov zakryť skutočné náklady verejných služieb a vytvárať u voličov a daňových poplatníkov ilúziu bezplatnosti. Ekonomovia majú pre túto ilúziu dokonca aj vlastný názov. Označuje sa ako tzv. „fiškálna ilúzia“. Táto ilúzia vzniká, keď sú vládne príjmy vybrané netransparentne, aby ich záťaž cítili daňovní poplatníci čo najmenej. Klasickým príkladom je vytváranie ilúzie, že časť odvodov za zamestnanca platí zamestnávateľ a tieto sú mu navyše automaticky každý mesiac sťahované z jeho mzdy. Zamestnanec má potom skreslený prehľad o tom, koľko v skutočnosti platí na daniach a odvodoch.

Zmätení voliči

Výsledkom je, že verejné služby sa zdajú byť menej nákladné, ako v skutočnosti sú. A keďže spotrebiteľmi týchto verejných služieb sú často všetci obyvatelia, tí potom vytvárajú tlak na politikov, aby tieto výdavky ešte zvyšovali – keďže nevidia všetky ich náklady. To samozrejme politici v snahe

o znovuzvolenie radi sľubia a často aj spravia. Tento efekt „fiškálnej ilúzie“ už bol zmapovaný aj behaviorálnymi ekonómami v rôznych experimentoch zameraných na verejné financie.

Druhou problematickou oblasťou je predstava voličov o tom, koľko zdrojov ide na jednotlivé služby. Ide o tzv. „omyl nevšímania si nákladov obetovaných príležitostí“. Voliči pri bezplatných službách ignorujú fakt, že každé zvýšenie zdrojov má

svoje náklady vo forme zníženia výdavkov na iné verejné služby alebo zníženia výdavkov na ich súkromné aktivity. Oba tieto problémy pomáha znižovať „daň“ alebo skôr poplatok, ktorý je priamo naviazaný na verejnú službu, ktorú má financovať. Jej spotrebiteľia majú vďaka tomu predstavu o tom, koľko ich tá verejná služba stojí a zároveň si vedia dobre predstaviť, aké sú obetované príležitosti nápadu zvyšovať výdavky na túto verejnú

službu.

Daň za verejnoprávnosť

A práve takou „daňou“ sú koncesionárske poplatky. Tie spotrebiteľov služieb RTVS bolia – musia priamo znášať jej náklady a to je dobre. To je možno aj jeden z dôvodov prečo rozpočet RTVS vzrástol od roku 2012 do roku 2017 o 17,8 %, zatiaľ čo napríklad rozpočet TASR (Tlačová agentúra SR), vzrástol o 75,8 %. Výdavky TASR totižto daňoví poplatníci platia napr. cez daň z pridanej hodnoty, kde neexistuje žiadne prepojenie medzi zaplatenou daňou a poskytnutou službou. Ak sa potom nemáme baviť o tom, či by mala byť verejná televízia a rozhlas financovaná verejne, ale iba o tom, akým spôsobom, tak by mali koncesionárske poplatky ostať. A v skutočnosti by sa ešte mali zvýšiť, aby dokázali pokryť celkové výdavky RTVS, ktoré nie sú kryté jej príjmami. Inými slovami pokryť celkovú stratu RTVS.

Dnes RTVS dostáva z verejného rozpočtu dotáciu vo výške jednej tretiny jej výdavkov. Namiesto 4,65 eur mesačne by sme tak mali platiť až 6,18 eur, aby sme v skutočnosti pocítili celkové náklady RTVS. Preto určite nie je riešením ani zoštátnenie RTVS a ani naviazanie jej financovania na vývoj HDP. Tieto návrhy totižto len skrývajú skutočné náklady verejnej služby, ktorú občania spotrebúvajú. A zároveň neriešia problém politického vplyvu cez dotovanie, ktorý ostáva reálny aj pri týchto scenároch.

Aktualita.sk, 22.4.2017

Potrebuje každý operačný program vlastné logo?

Martin Garaj

V roku 2009 Konzervatívny inštitút analyzoval ceny log jednotlivých operačných programov na čerpanie európskych fondov. Výsledkom tejto analýzy bolo zistenie, že štát mohol na logách ušetriť až 260 225 EUR. Po ôsmich rokoch sme sa opäť pozreli na danú problematiku. Tentokrát nie z pohľadu konkrétnych cien a verejných obstarávaní, ale z pohľadu ich celkovej zmysluplnosti.

Logisti sú škriatkovia, ktorí lobujú (vlastne logujú) v hlavách úradníkov za to, aby si objednávali nové a nové logá. Teda aj v novom referenčnom rámci 2014-2020 pribudlo

na Slovensku sedem nových operačných programov a šesť nových log. Konkrétne pre OP Ľudské zdroje, OP Kvalita životného prostredia, Integrovaný regionálny operačný program, OP Efektívna verejná správa, OP Rozvoja vidieka, OP Rybné hospodárstvo. Iba nový operačný program Integrovaná infraštruktúra nedostal žiadne logo. Rozptyl ich cien bol od 800 EUR do takmer 3000 EUR. Keď to porovnávame s rozptylom cien v roku 2009 (2241 EUR – 83 642 EUR) vidíme značný rozdiel. Môžeme konštatovať, že ministerstvá sa z kauzy v roku 2009

poučili a vniesli viac transparentnosti do tejto oblasti. Sympatickým spôsobom toto verejné obstarávanie vykonalo Ministerstvo životného prostredia, ktoré nové logo obstaralo na základe súťaže pre študentov stredných a vysokých umeleckých škôl „Neváhaj a buď Eko-akčný!“

Je však otázne, či tieto prostriedky na obstarávanie log nemohli byť použité zmysluplnejšie. Základné funkcie loga sú propagácia danej organizácie, budovanie corporate identity a podpora komunikácie s verejnosťou. Sú logá pre európske

operačné programy potrebné? Ľudia, ktorí s týmito programami prichádzajú priamo do styku sú primárne z verejného sektora, z rôznych firiem a z neziskových organizácií. Sekundárne do styku s týmito programami prichádza aj široká verejnosť, ktorá ich vníma prostredníctvom rôznych propagačných materiálov, respektíve sú uvedené na projektoch financovaných z týchto programov.

Keď sa pozrieme k našim susedom do Česka, tak vidíme, že na ich operačné programy používajú harmonizované logo s európskou vlajkou, názvom fondu a názvom programu. Podľa nášho názoru ide o lacnejšie a efektívnejšie riešenie. V prvom rade nie je potrebné obstarávanie množstva log a dizajn manuálov a v druhom rade harmonizované logo v očiach verejnosti funguje lepšie na základe jednotnej asociácie európska vlajka – fond – projekt. Veľké množstvo log túto jednoduchosť stráca a to môže byť kontraproduktívne.

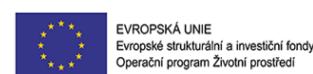
Vzájomnú vizuálnu diferenciáciu jednotlivých operačných programov nepovažujeme za potrebnú, keďže v podstate spravujú častokrát prostriedky z rovnakých fondov. Je tiež potrebné povedať, že nové logá neznamenia len náklady na dodanie loga ale aj na tlač nových papierov obalov a ostatných predmetov. Zavedenie univerzálneho loga znamená, že tento problém zmizne, prebytky týchto predmetov z jedného programového obdobia bez problémov prechádzajú do nového. Taktiež k cene loga treba vždy narátať cenu pracovnej sily, ktorá musí zorganizovať obstarávanie a všetky procesy okolo, čo je v konečnom dôsledku iste drahšie ako aktuálna cena log. Zmena loga je presne ten prípad činnosti, ktorý daňovému poplatníkovi

nič neprináša, ale vytvára ilúziu potreby úradníckej sily. Inak povedané, hodnota za peniaze je záporná.

Aj keď sa verejné obstarávania log operačných programov viditeľne zlepšili, ich celkový zmysel je rozporuplný. Ak by bol použitý rovnaký, harmonizovaný model ako v Českej republike, teda spôsob ktorý využil aj slovenský OP Integrovaná doprava, mohlo dôjsť k úspore finančných prostriedkov a celkovo k vyššej efektívnosti vo využívaní log.

iness.sk, 25.4.2016

Logá pre OP Kvalita životného prostredia (zo študentskej súťaže), pôvodné logo OP Životné prostredie a homogenizované logo OP Životní prostředí z Česka:

Tri úspešné hromadné pripomienky

Trikrát behom jedného týždňa sa INESS spolu s Konzervatívnym inštitútom ďalšími spolusignatármi podieľal na iniciovaní hromadnej pripomienky. Konkrétne:

- Hromadná pripomienka za lacnejší benzín (zákon o spotrebnej dani z minerálneho oleja)

- Hromadná pripomienka proti obmedzovaniu vlastníckych práv k pôde (zákon o nadobúdaní vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku)

- Hromadná pripomienka za posilnenie práv vlastníkov pri nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných

pozemkov)

Všetky tri hromadné pripomienky dosiahli cez 500 podpisov. V takom prípade sú signatári prizvaní do rozporového konania k príslušnej novele. V ňom môžu osobne pred zástupcami ministerstva argumentovať svoje názory.

Private Provision of Public Goods via Crowdfunding

Róbert Chovanculiak spolu s Marekom Hudíkom publikoval odborný článok Private provision of public goods via crowdfunding v cambridgskom časopise **Journal of Institutional Economics**. Článok ukazuje, že v prípadoch keď zlyhá vláda pri poskytovaní verejných statkov, môže jej funkciu nahradiť crowdfunding ako súkromná alternatíva.

Crowdfunding je internetová platforma, prostredníctvom ktorej sa môže veľké množstvo ľudí vyzbierať malými príspevkami na realizáciu určitého projektu. Špeciálna

podkategória je civic crowdfunding, ktorý sa zameriava na financovanie verejných statkov.

V článku je ukázané ako crowdfunding pomohol riešiť tri hlavné problémy spojené so súkromným poskytovaním so verejných statkov: vysoké organizačné náklady, problém zaistenia a problém čierneho pasažiera. Článok predstavuje dve prípadové štúdie, v ktorých sa ľudia dobrovoľne rozhodli prispievať na financovanie polície a národnej obrany práve prostredníctvom

crowdfundingu.

Článok je dostupný na <https://papers.ssrn.com>.

Pozvánka na ďalšie Ekonomické reči

Príďte na jedno do Kafe Scherz a podebatujte s nami o tom, či nám základný príjem priniesie viac radosti ako starostí.

Budú koláče bez práce?

Už 28. júna 2017 o 19:00 Vás pozývame do Kafe Scherz na štvrté Ekonomické reči. Kliknutím sem otvoríte link na FB udalosť

Tentokrát sa porozprávame s Martinom Vlachynským z INESS o tom, či vďaka nepodmienenému príjmu zbohatneme, aké náklady, a aké výhody tento nápad prináša.

Čo myslíte,

- Ubráni nás základný príjem pred robotní?

- Je nepodmienený plat naozaj taký úsporný?

- Koľko stojí výplata pre každého?

Vstup je voľný.

Ekonomické reči sú pravidelné podujatia pre fanúšikov ekonomických debát. Každé stretnutie - nová téma, nový hosť a diskusia v neformálnej atmosfére.

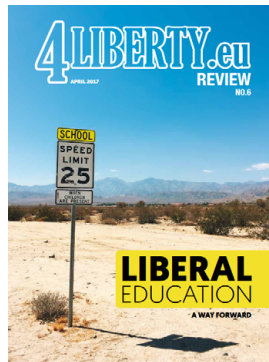

4Liberty review: Liberal Education

Platforma think-tankov 4liberty.eu pripravila už šieste vydanie publikácie 4liberty Review. Tentokrát sa venuje téme reformy školstva.

Za INESS do tohto vydania prispel svojou kapitolou Robert Chovanculiak.

Publikáciu na stiahnutie zadarmo nájdete na stránke 4liberty.eu.

Why to keep the cash economy

Vo svete prebiehajú „preteky“ o to, ktorej národnej ekonomike sa podarí ako prvej stať sa bezhotovostnou. Že to nemusí byť vôbec dobrý nápad, a že hotovosť má v ekonomike významnú funkciu, píšeme v anglickej publikácii s názvom Why to keep the cash.

Povinnosti poskytovateľov sociálnych služieb 2017

Dňa 24.5.2017 vystúpil Radovan Ďurana na konferencii „Povinnosti poskytovateľov sociálnych služieb“, organizovanej Asociáciou poskytovateľov sociálnych služieb, s prednáškou na tému, Ako určiť cenu sociálnej služby. Konferencie sa

zúčastnilo viac ako 300 predstaviteľov verejných aj neverejných poskytovateľov sociálnych služieb.

Ekonomické reči 3: Všetko o peniazoch

3. mája 2017 organizoval INESS už v poradí tretie Ekonomické reči. Tentokrát bol rečníkom Juraj Karpiš z INESS, autor ekonomického bestselleru Zlé peniaze.

Podujatie otvoril Juraj Karpiš krátkym vstupom do problematiky, v ktorom hovoril o snahe obmedzenia hotovostných platieb zo strany európskych politikov, a možných hrozbách takejto politiky. Uviedol niekoľko príkladov zo sveta, kedy obmedzenie držby hotovosti v mene ochrany pred terorizmom spôsobilo skôr problémy, ako poskytnuté riešenia.

Po krátkom úvode začala diskusia s publikom, ktoré malo možnosť pýtať sa na rôzne otázky k téme peňazí, finálneho systému či monetárnej politiky. Po oficiálnej časti podujatia pokračovala diskusia v užšom kruhu.

Tretích Ekonomických rečí sa zúčastnilo vyše

70 poslucháčov rôznych vekových kategórií a profesií. INESS založil pre účastníkov tiež facebookovú skupinu, v ktorej sa môžu dozvedieť vždy čerstvé informácie o pripravovaných podujatiach, či získať tipy na zaujímavé články či podcasty. Pridajte sa aj vy!

Ekonomické reči sú pravidelné diskusné večery venované najmä mladým ľuďom, ktorí majú záujem o aktuálne dianie. Každý mesiac - iná ekonomická téma, iný rečník a debata v neformálnej atmosfére.

INESS na 4liberty.eu think-tank stretnutí v Berlíne

Zástupcovia INESS sa v dňoch 25.-28. apríla 2017 zúčastnili na medzinárodnom stretnutí think-tankov platformy 4liberty.eu, ktoré sa tentokrát konalo v Berlíne a Postupime.

Počas niekoľkých dní sa okrem extenzívneho networkingu podarilo prejsť detaily spolupráce na projekte Byrokratický index, do ktorého sa tento rok zapoja ďalšie 4 krajiny. Osobne sa diskutovalo aj s prof. Dr. Michaelom Wohlgemuthom z berlínskej pobočky Open Europe, hlavne (ale nielen) o aktuálnej téme populizmu a jeho vzťahu k extrémizmu.

4liberty.eu vydala koncom apríla už 6. vydanie Review, ktoré sa tentokrát venuje

téme školstva a jeho reforiem. Robert Chovanculiak doňho tiež prispel svojou kapitolou. Rokovania v Postupime ukázali, že sieť think-tankov 4liberty môže priniesť efektívnejšiu komunikáciu projektov INESS

aj spoločných projektov členov platformy 4liberty.eu. Činnosť tejto platformy podporuje Nadácia Friedricha Naumanna (Friedrich Naumann Stiftung Für Die Freiheit).

INESS navštívil amerických energetikov

Analytik INESS Martin Vlachynský sa v dňoch 5.6. - 9.6.2017 spolu s ďalšími zástupcami Poľska, Maďarska, Litvy a Švédska zúčastnil na základe pozvania Ambasády Spojených štátov na Slovensku a Bureau of Energy Resources na pracovnej návšteve Washingtonu.

Cieľom návštevy bola výmena názorov a skúseností v oblasti energetickej politiky so zástupcami viacerých amerických úradov a organizácií. Medzi inými to boli Federal Energy Regulatory Commission, United States European Command, George Mason University, Atlantic Council, Center for Strategic and International Studies a Carnegie Endowment for International Peace.

Súčasnou bola aj návšteva skvapalňovacieho

zariadenia Spring Garden v Baltimore. Preberali sa najmä medzinárodné aspekty energetickej politiky, najmä v oblasti dodávok plynu. Špeciálna vyslankyňa pre medzinárodné energetické záležitosti Mary

Warlick pri tejto príležitosti od nás dostala darom knihu Energy – The Challenges Europe Must Face, ktorej prispievateľom bol aj INESS.

INESS na diskusii o baniach v Prievidzi

Polemika o budúcnosti dotácií pre Hornonitrianske bane Prievidza sa z médií presúva aj do regiónov.

V pondelok 19. júna sa v Art point Prievidza, kedysi známom ako Kino Baník, uskutočnila verejná diskusia pod názvom Quo vadis, Horná Nitra? Organizátorom boli poslanci za stranu SaS. V paneli vystúpil generálny riaditeľ Bojnických kúpeľov Slavomír Eliáš,

vedecký pracovník Ekonomického ústavu SAV Viliam Páleník a analytik INESS Martin Vlachynský. Zástupca HBP odriekol svoju účasť niekoľko hodín pred začiatkom.

V paneli zazneli najmä kritické komentáre k pokračujúcim dotáciám, ich netransparentnému použitiu, ale napríklad aj k možnému ohrozeniu výdatnosti prameňov v kúpeľoch.

Diskusia o podnikaní na Ekonomickej univerzite

26. apríla 2017 diskutoval Martin Vlachynský z INESS so študentami Ekonomickej univerzity. Podujatie s názvom Podnikanie na Slovensku organizovala Monika Olejárová pod záštitou Sokratovho inštitútu.

Diskusia sa zúčastnilo 21 študentov so záujmom o slovenské podnikateľské prostredie. Účastníci si mohli vypočúť informácie o najväčších prekážkach pre

podnikanie a tiež možnosti ich riešenia v budúcnosti. Napriek mnohým nedostatkom prevažne inštitucionálneho charakteru, existuje niekoľko riešení pre lepšie a jednoduchšie podnikateľské prostredie. Diskusia zaujala viacero účastníkov, z ktorých niektorí sami plánujú rozbehnúť vlastné podnikanie v budúcnosti.

Free Market Road Show v Bratislave

28. apríla 2017 zorganizoval INESS v spolupráci s rakúskym Austrian Economics Center konferenciu Free Market Road Show. Medzinárodná konferencia je súčasťou celej série, ktorá sa uskutočňuje v 45 mestách Európy a Kaukazu, a svoju zastávku má už tradične aj v Bratislave. Názov tohtoročného podujatia bol „Svet v čase populizmu“.

V priestoroch hotela Tatra v Bratislave sa zišlo približne 100 účastníkov, rôznych profesií a vekových kategórií. Konferenciu otvoril Richard Ďurana, riaditeľ INESS, ktorý privítal hostí a stručne predstavil program konferencie. Po privítaní nasledovalo otvorenie prvého diskusného panela s názvom „Veľké zmeny: Koniec voľného trhu?“, ktorý moderoval Lukáš Krivošík, redaktor týždenníka .týždeň.

Prvý príspevok prezentoval Christopher Lingle, ktorý pôsobí ako profesor ekonómie. Vo svojom prejave hovoril o Brexite a o víťazstve Donalda Trumpa v prezidentských voľbách v USA. Obidve tieto udalosti považuje za vzburu ľudí proti politickým elitám, ktoré svojim riešeniami vytvárajú svet pre seba, a nie pre bežných ľudí. Kritizoval návrhy sociálnych demokratov, ktorí neprinášajú riešenia pre väčšiu ekonomickú prosperitu občanov. Rečník hovoril o Brexite ako o nádejnom a silnom znamení, ktorým sa snaží verejnosť naznačiť potrebu väčšej slobody v rozhodovaní.

Druhým rečníkom v paneli bol Robert Murphy z Texas Tech University, ktorý hovoril o daňovom systéme a škodlivosti štátnych subvencií v ekonomike. Kritizoval spôsob zdaňovania medzinárodných firiem, ktoré spôsobuje vyššie ceny pre konečných spotrebiteľov. Nadmerné zvyšovanie sadzieb a počtu daní označil ako brzdu prosperity.

Nasledoval príspevok Juraja Karpíša z INESS, ktorý hovoril o rizikách zrušenia hotovosti pod zámenkou bezpečnosti. Obmedzenie používania hotovostných peňazí označil za nástroj protekcionizmu. Spomenul niekoľko príkladov zo sveta, kde bola držba hotovosti obmedzená (vrátane Slovenska), ako aj náklady týchto rozhodnutí. Uviedol tiež fakt, že krajiny s neobmedzenou držbou hotovosti nemajú väčšie problémy s kriminalitou, ako tie ktoré uplatňujú hotovostné limity.

Štvrtým rečníkom v prvom paneli bol Michael Jäger, generálny riaditeľ Európskeho ekonomického senátu, ktorý zároveň pôsobí v Bavorskej asociácii daňových poplatníkov. Vo svojom vystúpení sa zaoberal najmä problematikou daní. Varoval pred zavedením fiškálnej únie, ktorá by presadzovala jednotné daňové sadzby vo všetkých členských štátoch EÚ. Hovoril o výhodách daňovej konkurencie, ktorá zabezpečuje tlak na zlepšenie daňových politik jednotlivých štátov. Za dôležité črty voľného obchodu

označil práve konkurenciu v stanovení daní, zahrnutie verejnosti do diskusie a jej informovanie.

Záverečný vstup prvého panelu patril Richardovi Ďuranovi z INESS, ktorý hovoril o právach duševného vlastníctva. Patentová ochrana bola v minulosti zavedená s cieľom podpory inovácií a konkurencieschopnosti. Ďurana kritizoval dnešný systém patentovej ochrany, ktorá podnecuje skôr vytváranie

monopolov ako tvorbu inovácií. Hovoril o probléme prisúdenia vynálezu konkrétnemu človeku, keďže z minulosti je známe, že mnoho vynálezov vzniklo naraz v rôznych oblastiach sveta. Spomenul tiež fenomén tzv. patentových vojen, v rámci ktorých sa firmy sústreďujú viac na súdne spory ako na inovovanie.

Po prvom paneli prišli na rad otázky z publika. Preberala sa otázka štátnych

zásahov v mene ochrany lokálnych výrobcov. Christopher Lingle reagoval tvrdením, že pri ochrane lokálnych producentov sa sústredíme viac na ochranu ponuky ako dopytu. Hlavným cieľom každého výrobcu by však mala byť spokojnosť spotrebiteľa, na čo sa mnohokrát pri ochrane výrobcov zabúda. Na otázku, či nám zóny voľného obchodu a colné únie pomáhajú v podpore voľného trhu, odpovedal Michael Jäger s tým, že kým v minulosti sme tieto zväzky potrebovali, v súčasnosti častokrát brzdia obchod. Obmedzením toku tovarov a služieb z priestoru mimo zóny voľného obchodu štáty ochudobňujú a diskriminujú spotrebiteľov v nej. Na otázku, či patentová ochrana nie je nevyhnutná pre rozširovanie firiem, odpovedal Richard Ďurana. Uviedol príklad IT firiem, ktoré skupujú patenty, a takto upevňujú svoju pozíciu v IT biznise a brzdia výskum malých firiem. Juraj Karpiš reagoval na otázku vo veci eura a kryptomien, keď vznik alternatívnych mien označil ako znamenie trhu, že ľudia nemajú plnú dôveru v štandardné meny. Na otázku o výhodách hotovosti argumentoval, že hotovosť znamená pohotovosť – poskytuje držiteľovi viac možností ako držba peňazí len v banke.

Druhý diskusný panel s názvom „Problémy rozdeleného sveta“ moderoval Peter Bárty z portálu Aktuality.sk. Po krátkom otvorení nasledoval vstup prvého rečníka – Prof. Ericha Weede, ktorý je profesorom psychológie a politických vied. Vo svojom vstupe hovoril o oslabení pôvodných hodnôt západu, ktorou bola aj ekonomická sloboda. V dnešnom svete tak čelíme rozširovaniu pôsobenia štátu, a stále silnejšej miere prerozdelenia príjmov, z ktorej pramenia konflikty. Hovoril tiež o sankciách EÚ proti Rusku, ktoré sú podľa neho neúčinné, a vytvorila z Ruska klientsky štát Číny.

Druhým rečníkom panela bol poslanec NRSR za SaS, Eugen Jurzyca. Vo svojom prejave hovoril o potrebe väčšej kontroly efektivity rozhodnutí na európskej úrovni. Ako príklad uviedol Junckerov fond, ktorý nebol validovaný ani európskym dvorom audítorov, no predsa bol zavedený, s cieľom podporiť ekonomiku za pomoci multiplikačného efektu investovaných peňazí. Kritizoval prístup „čím viac investovať, tým lepšie,“ a vyjadril sa za podporu väčšej kontroly efektívnosti na národnej aj európskej úrovni.

Ako problém označil tiež nekonzistentnosť cieľov, keď EÚ vynaloží prostriedky na ochranu životného prostredia a zároveň financuje aj projekty, ktoré majú preň nepriaznivé dôsledky.

Ako tretí rečník vystúpil Ivan Štefunko z Progresívneho Slovenska. Zdôraznil väčšiu potrebu reflektovania ekonomickej reality v politických rozhodnutiach. Hovoril tiež o problémoch pracovného trhu na Slovensku, keď v niektorých odvetviach chýbajú pracovné sily, a zároveň mladí ľudia odchádzajú za prácou do zahraničia. Podľa neho potrebujeme väčšiu flexibilitu pracovného práva a zachovanie voľného pohybu pracovných síl, ktorý považuje za kľúčový faktor prosperity občanov. Okrem toho sa venoval vzdelávaniu, ktoré podľa neho potrebuje zásadnú reformu, aby ľudia dokázali reagovať na výzvy budúcnosti.

Štvrtý rečník, Jaroslav Nad' zo Slovak Security Policy Institute, vo svojom prejave hovoril o paralelnom svete médií a informácií. Za jeden zo základných problémov označil fakt, že ľudia sa „fundovane“ vyjadrujú k odborným veciam, ktorým nerozumejú. Varoval pred šírením konšpiračných teórií, neoverovaním správ a uvítal aktivitu blokovania nepravdivých príspevkov na sociálnych sieťach.

Záverečný vstup v druhom paneli patril rečníkovi Johnovi von Kaufmannovi, chargé d'affaires kanadského veľvyslanectva. Von Kaufmann vyzdvihol partnerstvo medzi Kanadou a EÚ, ktoré považuje za kľúčové pre udržanie mieru a spravodlivosti. Zároveň označil uzavretú obchodnú dohodu medzi Kanadou a EÚ ako dôležitý krok smerom k lepšej budúcnosti, a vyjadril nádej, že táto dohoda sa stane vzorom pre podobné zmluvy. Na záver vystúpenia zdôraznil, že politici by mali viac načúvať verejnosti a neopakovať chyby z minulosti.

Po druhom paneli nastal opäť priestor pre otázky z publika. Dominovali otázky na pána Štefunka, ktoré sa týkali najmä k postoju k štátnym službám a vzdelávaniu. Podľa neho sú zdieľané štátne služby v mnohom ekonomicky efektívne a preto ich musíme financovať. Pri otázke vzdelávania zdôraznil potrebu takých postupov, ktoré podporujú adaptáciu ľudí na reálny život a zahŕňajú rozvíjanie soft skills. Prof. Weede reagoval na otázku, prečo nepodporuje slobodu pohybu, ak je zástancom myšlienok slobodného

trhu. Podľa neho však nie je možné kombinovať absolútnu slobodu pohybu so silným sociálnym štátom, keďže to vytvára konflikty medzi majoritným obyvateľstvom a poberateľmi štátnej pomoci. Uviedol príklad Nemecka, kde podľa jeho názoru prílev migrantov a výdavky s tým spojené spôsobujú už dnes problémy, keďže migranti pochádzajú prevažne z krajín, kde takýto sociálny štát nefunguje. Eugen Jurzyca odpovedal na otázku, či by decentralizácia politickej moci nebola pre Slovensko lepším riešením ako súčasný variant rozhodovania. Jurzyca označil ako hlavný problém obcí motivácie, kedy sa im neoplatí priťahovať investorov do regiónov, ale skôr premiéra, ktorý im poskytne finančnú podporu. Na otázku témy školstva označil ako hlavný problém absenciu merania výsledkov v školstve, keďže rezort školstva nedokáže v dnešnej podobe transparentne hodnotiť výsledky učiteľov. Meranie výsledkov žiakov je podľa jeho názoru tiež nedostatočné.

Konferenciu záverečným vystúpením uzavrel Federico Fernández z Austrian Economics Center, v ktorom zdôraznil potrebu presadzovania princípov voľného trhu a podpory ľudského kapitálu. Spomenul aj príklad zdieľanej ekonomiky, ktorej služby boli v mnohých mestách zakázané, namiesto toho, aby legislatíva na tento vývoj reagovala flexibilne. Hovoril o tom, že by sa verejnosť nemala obávať katastrofických scenárov budúcnosti, keďže sme sa v mnohom poučili z minulosti, najmä z pohľadu drastickej redukcie chudoby vo svete. Na záver prejavu sa poďakoval INESS za organizáciu Free Market Road Show a pozdvihol kvalitu podujatia v Bratislave, ktoré je pravidelne jedným z najlepších celej série.

Medzinárodnú konferenciu Free Market Road Show sme mohli organizovať najmä vďaka štedrej podpore našich partnerov, ktorými boli Nadácia EPH, Nadácia Tatra banky, Konrad Adenauer Stiftung a spoločnosť UBER. Veľká vďaka patrí aj našim mediálnym partnerom, portálu Aktuality.sk, týždenníku .týždeň, týždenníku Trenda Denníku N, ktorí nám významne pomohli pri propagácii podujatia. V neposlednom rade ďakujeme aj Austrian Economics Center, ktoré je hlavným organizátorom celej FMRS tour.

Scientia Iuventa 2017

Róbert Chovanculiak sa 20.4. 2017 zúčastnil na Ekonomickej fakulte Univerzity Mateja Bela konferencie Scientia Iuventa 2017, kde preniesol svoj príspevok pod názvom „Zlyhanie trhu a nové technológie“. V príspevku rozoberal dve zlyhanie trhu: problém verejných statkov a problém

informačnej asymetrie a ukázal ako dve nové technológie vo forme crowdfundingu a zdieľanej ekonomiky pomáhajú tieto problémy zmierňovať alebo až riešiť. Vychádzal pritom z dvoch publikácií: Private Provision of Public Goods via Crowdfunding a Less Regulation, More Reputation!

INESS Publikácie & Policy Notes

Cieľom publikácie **Menej regulácie, viac reputácie** je ukázať verejnosti aj všetkým relevantným osobám, že v odvetviach zdieľanej ekonomiky nečelíme binárnej voľbe medzi verejnou a žiadnou reguláciou. Ale že existuje aj tretia možnosť – súkromná regulácia.

A prečo vlastne, pán minister, chcete zvyšovať dane? Slovensko v období 2007-2014 zaznamenalo najvyššie rasty príjmov aj výdavkov verejnej správy. Napriek tomu chuť po peňaženkách daňovníkov vládu neopúšťa. V publikácii prehľadne mapujeme vývoj verejných financií za poslednú dekádu a porovnávame ho s ostatnými európskymi štátmi.

Publikácia s názvom **Dôchodky v politickom ohrození** a podtitulom *Udržateľnosť prvého piliera* analyzuje fiškálnu udržateľnosť prvého piliera. Konštatujeme, že technicky je možné nastaviť I. pilier tak, aby bol financovateľný z odvodov aj pri razantnej zmene demografie krajiny.

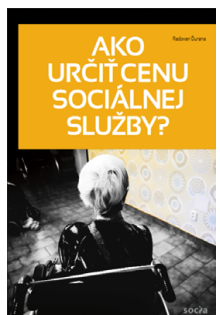

Elektrická daň Táto publikácia s názvom Elektrická daň a podtitulom *Zásahy štátu ovplyvňujúce ceny elektriny na Slovensku* zavádza pojem pomyslenej dane, ktorá vyčísľuje náklady verejných politík, ktoré sa prenášajú do účtov spotrebiteľov elektriny. Obsahuje rozbor koncových cien elektriny, ako aj sadu odporúčaní pre energetickú politiku.

Nezamestnanosť - systémový problém slovenského hospodárstva Autori sa zamerali na prekážky, ktorým čelia dlhodobo nezamestnaní uchádzači o prácu s nízkou kvalifikáciou.

Aj pomocou prieskumu sa autori snažili verifikovať, ktoré opatrenia na trhu práce predstavujú najväčšie prekážky v tvorbe nových pracovných miest pre tieto skupiny.

Ako určiť cenu sociálnej služby Publikácia, ktorá vznikla vďaka spolupráci s nadáciou Socia, sa zaoberá problematikou stanovenia nákladov sociálnych služieb a spôsobu ich financovania. Sociálne služby využíva viac ako 40 000 ľudí, pričom ďalšie tisíce sú v poradovníkoch. V publikácii upozorňujeme, že podstatné zmeny vo financovaní sociálnych služieb sú nevyhnutné pre zvýšenie ich kvality a prípravu na demografické zmeny v populácii.

INESS Knihy

MARTIN ŠTEFANKO: EKONÓMIA SLOBODY

E-kniha popisuje základné myšlienky rakúskej školy ekonómie a ich aplikácie. Rakúska škola dávno pred kolapsom komunizmu popisala problémy socialistického ekonomického plánovania a jej dnešní predstavitelia úspešne predpovedali finančnú krízu.

JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline? Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii *Ekonómický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom*.

Kniha **Zlé peniaze** od autora **Juraja Karpiša** hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Odpovedá na otázku, prečo sa ešte neskončila. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou tohto sprievodcu krízou je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi možno vyrovnávať.

Kniha sa už krátko po vydaní stala bestsellerom. Môžete si ju zakúpiť cez stránku **zlepeniaze.eu**, prípadne vo vašom kníhkupectve.

PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Politický projekt euro má vážne problémy. Zdá sa, že Friedmanova kľatba sa začala naplňovať. Bestseller nemeckého ekonóma Philippa Bagusa v slovenskom vydaní TRIM Broker a INESS.

Všetky publikácie a Policy Notes si môžete zdarma stiahnuť na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.

Knihy je možné zakúpiť osobne v kancelárii INESS (okrem e-knží) alebo na dobierku objednávkou cez sekciu Knihy na stránke iness.sk.